

LÆRERVEJLEDNING

GEPARD-DRENGEN

BØRNE- U-LANDSKALENDER 2014

GEPARD-DRENGEN, LÆRERVEJLEDNING

FORFATTER: Michael Larsen

FOTO: Jeppe Gudmundsen-Holmgreen,
Michael Larsen m.fl.

LAYOUT, REPRO OG PRODUKTION:
Morten Bak, Grafisk Design, Publikum Kommunikation

REDAKTION OG PROJEKTEDELSE:
Publikum Kommunikation, Christian Vaabensted

TRYK: Center Tryk

Sat med Archer og Akzidenz Grotesque

Websitet **2014.u-landskalender.dk** rummer en lærer-
sektion med opgaver, film og materialer. Der er også en
åben sektion for alle børn med film, fakta og billeder.

Websitet rummer også en lukket sektion med interaktive
opgaveforløb for elever med UNI-Login. Samme sektion kan
hentes som gratis iPad-app i App-store.

Der er en tilhørende elevbog, *Gepard-drengen*. Elevbogens
fortælling findes også som lydbog og dens tre små fabler
findes som online letlæsningsbøger med højtæsnning af hver
side. Begge dele finder du på 2014.u-landskalender.dk.

Bøgerne kan hentes som PDF på 2014.u-landskalender.dk.

Trykte bøger kan bestilles på
www.danida-publikationer.dk.

ISBN (trykt udgave): 978-87-7087-811-1
ISBN (PDF-udgave): 978-87-7087-813-8
ISBN (trykt klassesæt): 978-87-7087-813-5

Udgivet af Udenrigsministeriet

Synspunkter, der kommer til udtryk i materialerne, er
forfatterens og ikke nødvendigvis sammenfaldende med
Udenrigsministeriets.

GEPARD-DRENGEN

LÆRERVEJLEDNING

Af Michael Larsen

Foto: Jeppe Gudmundsen-Holmgreen og Michael Larsen

Design og layout: Morten Bak

Redaktion: Christian Vaabensted

Indhold på DVD

FILM FRA DANIDA

Film om Zambia og Gepard-drengen

01 Tag med til Zambia (06:35)
En introduktion til Zambia: Se, hvordan livet leves i den lille by Chadiza og i Chilenga-området i det østligste Zambia.

02 Opfindsomme børn (02:03)
Børnene i Zambia laver mange af de samme ting i fritiden, som danske børn. De hinker, sjipper og spiller fodbold. Og så er de gode til at lave deres eget legetøj.

03 Zambias vilde dyreliv (01:53)
Oplev lidt af det rige dyreliv i en af de største nationalparker i Zambia, South Luangwa.

04 Gepard-drengen (03:58)
Forfatteren Ida-Marie Rendtorff fortæller om sin rejse i Zambia, om de mange stærke indtryk og om at skrive historien om Gepard-drengen.

05 Geparder (00:55)
Kom helt tæt på de smukke geparder, og find ud af, hvorfor geparden er verdens hurtigste til at løbe.

06 Vil du med i skole? (01:13)
Der er ikke mange skolebøger, der er op til 80 elever i en klasse og eleverne har lang vej til og fra skole. Vær med i en matematiktime på Chilenga Primary School.

07 Tæl til 10 på engelsk og Nyanja (00:32)
Engelsk er det officielle sprog i Zambia. Her tæller børnene til 10 på både engelsk og det lokale sprog Nyanja.

08 Få fikset din cykel (00:26)
Det er godt at have en cykel, hvis man bor på landet i Zambia, for der er ofte langt fra landsbyerne til skolen eller markedet i den nærmeste by.

09 Giv et zambisk håndtryk (00:25)
I Zambia giver man også hånden, når man hilser på hinanden. Men et håndtryk ser lidt anderledes ud end i Danmark. Prøv selv.

FILM FRA DR

Sofus i Zambia

01 Sofus besøger Kadija (14:40)
Sofus besøger Kadija i hovedstaden Lusaka og spiller bold med hende og vennerne. De køber også ind til maden og vasker tøj i hånden.

02 Sofus besøger Rolina (14:20)
Sofus besøger Rolina i det østlige Zambia, hvor de tager med til fest i landsbyen. De fodrer dyrene og øver dans til festen.

03 Sofus besøger Mary (15:28)
Sofus besøger Mary ved Zambezi-floden tæt ved Livingstone, hvor de fanger fisk til maden. De vander Marys egen lille have og leger sanglege.

04 Sofus besøger Linnah (13:42)
Sofus besøger Linnah i landsbyen Chilenga i det østlige Zambia og høster majs, som de bruger til maden. De hopper også i sjippetov.

05 Sofus besøger Vincenzo og Mandaliza (12:45)
Sofus besøger Vincenzo og Mandaliza i deres landsby ved Vubwi, hvor de spiller fodbold, leger med snurretoppe og ser på dyrene.

NØRD på eventyr i Zambia

01 Med børn på arbejde (28:35)
Saw Phyu og hans venner fanger fugle i skoven med deres hjemmelavede slangebøsser. Normalt spiser de dem til aftensmad. Se, om de fanger en fugl.

02 På udkig efter leoparder (28:22)
I Zambias nationalparker lever der masser af vilde dyr, og Peter tager af sted i håb om at finde en leopard. I sin søgen støder han på elefanter, løver, flodheste og andre spændende, vilde dyr. Men vil det lykkes for ham at finde en leopard?

03 I Lusakas slumkvarterer (28:21)
Peter er taget til Zambias hovedstad, Lusaka. Her bor mange i slumkvarterer, som er områder med dårlige huse, fattigdom og kriminalitet. Peter hjælper med at bygge hus, køber spiselige insekter og trommer og danser med en dansetrup.

04 Livet langs Zambezifloden (27:22)
Zambezi-floden løber gennem Zambia, og er en af de største floder i Afrika. De lokale bruger den til at fiske i, de laver strøm med vandkraft, og så fører floden Peter frem til verdens største vandfald, Victoria Falls. Undervejs støder han på en kæmpestor krokodille, som har spist tre mennesker.

FILM FRA PLAN

Plan-film om landsbyen

01 En dag i Emmas liv (09:07)
Emma er seks år og hun har en rigtig travl dag. Vær med fra hun vågner til hun går i seng, og oplev Emma i skole og hjemme i landsbyen med familien. Fortalt og introduceret af Peter Mygind.

02 Henter du lige vand, Emma? (01:25)
Se Emmas tur til landsbyens brønd og se, om hun kan bære vand på hovedet.

Dilemmafilm:

01 Hvordan kan skolebørnene få flere bøger? (00:42)

02 Hvordan kan man skaffe bedre toiletter? (00:36)

03 Hvordan holder man frikvarter uden mobning? (00:46)

04 Hvordan får man hyrdedrengen i skole? (00:41)

05 Hvordan kan børnene lettere komme til skolen? (00:44)

Indhold

Fakta om Zambia

- 04 Oversigt: Indhold på DVD'en
- 07 Bag om undervisningsmaterialet
- 09 Zambias historie
- 12 Livet i Zambia i dag
- 21 Geografi og natur
- 24 Skolen i Chilenga
- 27 Hyrdedrengene
- 28 Plan Danmark og
Børnenes U-landskalender 2014

Lærervejledning

- 31 Overblik over materialet og mulighederne i undervisningen
- 37 Så enkelt laver eleverne deres egne fotohistorier
- 38 Fotohistorier – trin for trin
- 40 Dansk – forslag til litteraturfagligt forløb
- 42 Natur/teknik – forslag til naturfagligt forløb
- 44 Tværfagligt – forslag til forløb om den gode skole og elevernes medbestemmelse. Med Peter Mygind

Bag om undervisningsmaterialet

Bag Danidas undervisningsmateriale ligger der hvert år et stort research- og planlægningsarbejde. Ud over den faste redaktion og ledelse består holdet af vores grafiker og tegner, af lærere og pædagogiske konsulenter samt de bedste web- og app-udviklere med speciale i børn og læring, vi har kunnet finde.

Arbejdet indledes allerede halvandet år før årets bøger og materiale udkommer for at få planlagt og samstemt de mange aktiviteter mellem Udenrigsministeriet (Danida), årets hjælpeorganisation og DR.

Bogholdets rejse til Zambia

Som noget af det vigtigste i researchen sender Danida et såkaldt "boghold" til årets land. Holdet rejser rundt og samler inspiration og fakta til materialet. I år bestod holdet af fotografen Jeppe Gudmundsen-Holmgreen, forfatteren Ida-Marie Rendtorff og Michael Larsen, der var projektleder på rejsen og videofotograf.

Efter et kort ophold i hovedstaden Lusaka, hvor det fantastiske video- og fotomateriale med geparderne er optaget i en mindre nationalpark uden for byen, gik bogholdets tur 605 km ad The Great East Road til Chipata, der er hovedbyen i den østlige del af Zambia.

Dagen efter kørte de videre til deres bestemmelsessted, den lille by Chadiza, hvor de skulle opholde sig i 11 dage.

I Chadiza kunne de bo i et lille, familiedrevet guesthouse, hvor klientellet var kinesiske vejarebjdere og zambiske embedsfolk på gennemrejse. Fra denne base kunne bogholdet hver dag køre ud

i landområderne for at besøge skolen i landsbyen Chilenga og folk i de andre landsbyer.

Bogholdets tur blev afsluttet med to dages udflugt til den store South Luangwa nationalpark, så vi i år også har fået flotte billeder og film med hjem af Zambias vilde dyreliv.

Bag om historien om Gepard-drengen

Billederne af den 10-årige hyrdedreng Mabvuto (der i historien om Gepard-drengen er omdøbt til Conrad) blev optaget i løbet af en enkelt dag under stor bevågenhed fra alle landsbyens indbyggere. Mange af dem opgav dagens gøremål og fulgte med ud i bushen for at følge arbejdet med at fotografere og filme historiens hovedpersoner.

Det var en stor oplevelse for bogholdet at møde børn og voksne i Mabvutos landsby, der tog imod dem med stor interesse og gjorde det muligt at få de fine billeder og film med hjem.

Vi skylder også en stor tak til Plan Zambias engagerede folk i området, der sørgede for, at bogholdet blev godt introduceret og vel modtaget alle steder.

Her i lærervejledningen kan du læse mere om virkelighedens Conrad i kapitlet "Hyrdedrengene".

Ikke alt stof er lige børnevenligt

Der er selvsagt meget af researchen og de mange billeder fra rejsen, som ikke kommer med i undervisningsmaterialet.

For det første har det været nødvendigt at foretage en masse prioriteringer af både stofområderne, så de passer til fag og opgaver, og af billedmaterialet,

der i forvejen er meget righoldigt. For det andet er en del af stoffet lidt for barsk eller for svært at forstå for elever i indskoling.

Bare et enkelt eksempel:

Bogholdet besøgte et projekt i et af Lusakas store slumområder. Projektet, der hedder Visions of Hope, holder til i et lille, slidt hus med en gårdsplads omkranset af tre meter høje mure. Her kan slummens unge, prostituerede piger komme ind og få sig en smule normalitet og grundlæggende omsorg: et bad, noget at spise, en madras at sove på og lidt socialt samvær med de andre piger. Flere af pigerne er HIV-smittede og har helt små børn. Projektet forsøger også at vise dem veje ud af prostitutionen og slummen. De lærer om hygiejne og om, hvordan man opfører sig i et klasseværelse. Og de er med til at lave små produktioner af for eksempel tasker, tæpper og kladdehæfter af genbrugsmaterialer. Måske kan det motivere dem til at tjene penge på at lave en lille forretning.

Den slags historier fortjener at blive fortalt. Det samme gælder historierne om nogle af de ganske barske skæbner ude på landet og den lille, men vigtige hjælp, nogle af dem heldigvis får. Men det passer bare bedre i en anden sammenhæng.

Danida, bogholdet og alle andre bag årets materiale fra Zambia håber, at du og dine kolleger vil få stor glæde af at bruge bogen og websitet på skolen sammen med jeres elever.

Zambias historie

De tidlige kongedømmer

Khoisan-folket var de oprindelige indbyggere i store dele af det sydlige Afrika. De var buskmænd, der samlede frugt og nødder og jagtede antiloper og andre dyr.

I det 4. århundrede indvandrede Bantu-folkene lozi, bemba og lundi fra nord og fordrev Khoisan-folket, der var langt underlegne. Bantufolkene oprettede stærke kongedømmer i det vestlige og nordlige Zambia. Deres magt byggede blandt andet på handel med elfenben, kobber og slaver; det solgte de til arabiske købmænd og portugisere, som i begyndelsen af 1500-tallet begyndte at drive handel i området.

Dr. Livingstone satte Zambia på landkortet

Ansporet af den skotske opdagelsesrejsende David Livingstones rejser i Afrika begyndte britiske missionærer og bosættere at ankomme til landet.

I 1890 indgik Lozi-kongen Lewanikaind en aftale med selskabet British South Africa Company, der fik ret til at udnytte råstoffer og arbejdskraft i området. Ejeren, Cecil Rhodes, havde i forvejen tjent store summer på at drive diamantminer i Sydafrika. I de følgende år sikrede firmaet sig på brutal vis herredømmet i et kolossalt område (det nuværende Zimbabwe og Zambia), og området fik i 1895 navnet Rhodesia, opkaldt efter Rhodes.

I 1911 blev Rhodesia delt i Syd- og Nordrhodesia. Nordrhodesia (Zambia) blev britisk kronkoloni i 1924. Nordrhodesia omfattede også det, der i dag hedder Malawi. Landets ressourcer – der udsprang af intensiv kobberminedrift – skabte en velstand, som var forbeholdt et lille mindretal af hvide. Fagforeninger var forbudte, men afrikanerne organiserede sig i foreninger, som gjorde modstand mod briterne.

De lokale høvdinge har i flere århundreder været de reelle magthavere i store dele af Zambia. Høvdingene står for uddeling af jord, dømmer ved den lokale byret og nyder en enorm respekt blandt befolkningen. Her er det høvding Mlolo, der residerer tæt ved grænsen til Mozambique.

One Zambia, One Nation

Først i 1964 blev Zambia uafhængigt af Storbritannien under sloganet "One Zambia, One Nation". Landet fik sit nuværende navn og blev samtidig omdannet til en republik ledet af en præsident og et et-kammer-parlament.

Landet blev ledet af en et-partiregering fra 1973 til 1991 – i hele perioden under Zambias første præsident, Kenneth Kaunda, der havde deltaget aktivt i frihedskampen. Kaunda nationaliserede landets vigtige kobberminer og banede vejen for en fredelig og relativ rolig sameksistens mellem de

mere end 70 etniske grupper i det store og etnisk forskelligartede land.

Kaunda havde længe en vis opbakning i befolkningen, men de faldende kobberpriser på verdensmarkedet og de stigende fødevarerpriser udløste voldsomme demonstrationer mod styret fra midten af 1970'erne.

Den voksende utilfredshed kom i 1980'erne til udtryk i en række strejker, og mange fagforeningsledere blev anholdt. Urolighederne kulminerede 1990, da mindst 30 mennesker blev dræbt under uroligheder i hovedstaden Lusaka.

Plan Zambia hjælper grupper af kvinder i lokalsamfundene med at starte deres egne små virksomheder som f.eks. produktion af tobak, bagning af brød og opstart af butikker. Kvinderne giver løbende små indskud til en fælles pulje, som gruppen så kan låne af, når de har et behov.

De lokale medicinmænd spiller en vigtig rolle i lokalsamfundet. Folk kommer til medicinmanden og beder om hjælp til alt fra at genfinde forsvundne genstande til at få kureret ondt i ryggen eller kærestesorger. Her er det Ozias Banda fra Chadiza.

Politiske uroligheder

Kaunda bøjede sig i 1991 og udskrev et valg, hvor zambierne kunne stemme på flere partier. Han blev efterfulgt af fagforeningslederen Frederick Chiluba fra oppositionspartiet MMD. Chiluba sad som præsident i to perioder og forsøgte at stille op til en tredje periode, men blev tvunget til at lade være, da han ikke kunne få flertal til en grundlovsændring. Regeringspartiet valgte i stedet Levy Mwanawasa som spidskandidat. Han blev udråbt som vinder af valget og betragtes som en af de bedre præsidenter.

På vej mod demokrati

Mwanawasa blev genvalgt i 2006, men døde i 2008. Han blev erstattet af sin vicepræsident, Rupiah Banda.

Ved valget i 2011 vandt Zambias nuværende leder Michael Sata posten som regeringsleder. I folkemunde er han kendt som "Kong Kobra" på grund af sin giftige tunge. Han førte valgkamp på at love en hård og uforsonlig kurs over for kinesiske investorer og immigrant-arbejdere.

Men efter valget vendte han på en tallerken og inviterede i stedet kineserne til at øge investeringer-

ne i landet. Selvom den økonomiske vækst i Zambia er en af de højeste i Afrika, så møder regeringspartiet stor kritik for ikke at have levet op til sine valgløfter. Det gælder ikke mindst på beskæftigelsesområdet.

Selv om Zambia er et demokrati – og et af de fredeligste i Afrika – så er der fortsat tilfælde af arresterede oppositionsledere, forbud mod politiske møder og demonstrationer, beskyldninger mod regeringen om korruption, smædekampagner mod politiske modstandere i regeringsdrevne medier og trusler og sagsanlæg mod journalister.

Livet i Zambia i dag

Råstoffer

Zambia eksporterer store mængder af kobber og over 70 % af landets eksportindtægter kommer fra udvinding af kobber i den provins, der kaldes Kobberbæltet (Copperbelt) i det centrale Zambia.

En meget stor del af minedriften er dog nu flyttet til Northwestern Province.

Minerne har været nationaliseret gennem statens opkøb af aktier, men i dag bliver alle landets kobberminer drevet af udenlandske selskaber.

Transporten til og fra minerne har altid været et problem. Politisk uenighed, krige i nabolandene og store afstande til havnene i Sydafrika, Mozambique og Tanzania er også en stor udfordring.

Zambia har også et stort, uudnyttet potentiale for udvinding af andre metaller.

Men selvom det er vigtigt for Zambia at komme væk fra den alt for store afhængighed af kobbereksporten, så går det kun langsomt med at opdyrke de nye sektorer.

Økonomi

Zambias vigtigste eksportmarkeder er Sydafrika, Kina og Sydkorea. Importen stammer primært fra Sydafrika.

Der er sket store politiske og økonomiske forandringer i Zambia siden midten af 1990'erne. Kenneth Kaundas étpartistat hører fortiden til, ligesom der er sket en gennemgribende liberalisering af økonomien.

Zambia er fortsat et meget fattigt land, men politiske og økonomiske reformer har gjort landets fremtidsudsigter væsentlig bedre.

Sekretær i den lokale afdeling for undervisning i Chadiza.

Zambia er også kommet godt igennem de senere års globale, økonomiske krise. Det skyldes blandt andet meget høje priser på kobber, rekordhøst og store aktiviteter i byggesektoren. Væksten var i 2010 på hele 7,6 %, hvilket placerer landet i den internationale top-10 for økonomisk fremgang. Det er rigtig gode nyheder, men man skal huske på, at fremgangen sker fra et meget lavt niveau.

Kobber er dog stadig en af de få ting, som Zambia rigtig kan tjene penge på.

Landets jord er frugtbar, men kun 15 procent af den bliver dyrket, og landbruget er ikke særlig effektivt. Landets økonomi er derfor meget sårbar, hvis kobberpriserne pludselig falder.

Kina sidder på under 10 % af kobberminedriften i Zambia. Kineserne investerer i stedet i landbrug og kulminer og driver en stor del af landets byggeri, herunder vejbyggerierne.

Det anslås, at der bor omkring 100.000 kinesere i Zambia.

Insekter på menuen: Det er helt almindeligt i Zambia at få ekstra protein fra smådyr. Man spiser f.eks. græshopper som snacks og kan købe nærende larver på markedet

Cyklen er det primære transportmiddel i landdistrikterne. Også når man som her skal på markedet med et par grise.

Æg er vigtige: Nogle få høns kan skabe en lille, men afgørende indtægt for en fattig familie - og æg er en vigtig kilde til proteiner i et land, hvor der blandt de fattige kun sjældent er kød på menuen.

Landbrug

Landbruget udgør omkring 15 % af landets BNP, men beskæftiger hele 72 % af arbejdsstyrken. Her er der store muligheder for at forbedre landets økonomi og levevilkår.

Selvom størstedelen er mindre landbrug, er store, kommercielle landbrug i stigende grad blevet vigtige, og de er ofte finansieret af private investorer.

Den zambiske regering har derfor i samarbejde med internationale donorer sat gang i flere initiativer, der skal lære de små bønder at dyrke nye afgrøder og bruge bæredygtige metoder, så de mange, mindre landbrug bliver mere effektive, producerer mere mad og giver bønderne en større indtægt.

Mange steder i landområderne er der sat skilte op ved markerne, som fortæller, at her er man i gang med et pilotprojekt, hvor der afprøves nye dyrkningsmetoder. Forsøgsmarkerne er typisk finansieret af frøproducenterne, som promoverer deres produkter.

Zambias varierede jord gør det muligt at dyrke mange forskellige afgrøder. De største handelsafgrøder er majs, sukker, tobak og bomuld. Men der dyrkes også bl.a. ris, jordnødder, sojabønner, solsikkeblomster og cassava, og der produceres kvæg, geder og æg.

Udviklingsbistand

Zambia er et af de lande i Afrika, der siden uafhængigheden i 1964, har modtaget mest udviklingsbistand pr. indbygger.

Men i dag er under 5 % af statens budget finansieret af bistand fra internationale donorer.

Zambia har ikke været god til at administrere bistanden. Korruption og en ineffektiv offentlig sektor har resulteret i et stort spild af ressourcer.

I de senere år har udviklingssamarbejdet med Zambia imidlertid bevæget sig i en positiv retning. Den zambiske regering har påtaget sig et langt stærkere ejerskab, og der er etableret et godt samar-

bejde, hvor landets egen strategi for bekæmpelse af fattigdommen sætter kursen.

En stigende del af bistanden ydes som sektorprogramstøtte – det vil sige støtte til den zambiske stats egen udvikling af f.eks. undervisningssektoren og sundhedssektoren. Stadig mindre bistand gives i form af fritstående projekter, for de har ofte vist sig kun at have en meget begrænset effekt. Zambias internationale samarbejdspartnere har desuden aftalt en klarere arbejdsdeling imellem sig og har samtidig forpligtet sig til at koncentrere deres støtte på færre forskellige områder. Danmark udfasede sin bistand til Zambia ved udgangen af 2013. Det stemmer godt overens med, at Zambia nu ønsker at gøre sig mindre afhængig af bistand.

Sprog

Engelsk er det officielle sprog i Zambia, men der findes mange forskellige befolkningsgrupper, og de taler mere end 72 lokale dialekter. Bemba er det mest

En zambisk halvtredser: Den zambiske møntfod hedder kwacha og 1 kwacha er i foråret 2014 lidt mindre værd end en dansk krone.

udbredte sprog, og det tales af mere end to millioner indbyggere ud af en befolkning på ca. 13,5 mio. – blandt andet i hovedstaden Lusaka og i Copperbelt-provinsen.

Desuden er der seks andre hovedsprog: Nyanja, som blandt andet tales i det østlige Zambia, hvor Gepard-drengen foregår. Kaonde, Luvale og Lunde tales vestpå, mens Tonga og Lozi tales i det sydlige Zambia og langs Zambezi-floden.

Flag

Zambias flag blev introduceret ved uafhængigheden i 1964: En orange ørn, der svæver over en lodret rød, sort og orange stribe på en grøn baggrund. Den grønne farve symboliserer landets natur, den røde står for nationens frihedskamp, den sorte for det zambiske folk og den orange for landets natursourcer. Ørnen repræsenterer folkets evne til at løfte sig over nationens problemer.

Penge

Valutaen i Zambia hedder kwacha. Efter årtiers inflation lavede regeringen en pengeombytning i begyndelsen af 2013. Tre nuller blev fjernet på sedlerne, så en 50.000 kwacha seddel nu var 50 kwacha værd. 1

kwacha svarer nu til lidt under 1 dansk krone. Efter halvandet år har zambierne taget de nye sedler til sig, men man kan stadig møde folk, der regner i den gamle valuta. Samtidig blev der igen indført mønter, hvilket mange har haft svært ved at vænne sig til.

Fodbold

Mange zambiere er tossede med fodbold og særligt landsholdet bliver fulgt i tykt og tyndt. Holdet kaldes også Kobberkuglerne, fordi kobber har så stor betydning for landets økonomi. Derfor udløste det naturligvis landesorg, da det zambiske landshold i 1993 styrtede ned med et fly på vej til en VM-kvalifikationskamp i Senegal. 18 landsholdspillere mistede livet. Zambia vandt Africa Cup of Nations i 2012.

Kunsthåndværk

Traditionelt håndværk som f.eks. træskærerkunst, kurveflet og keramik er meget værdsat i Zambia.

Kurveflet fremstilles i et væld af varianter – præget af lokale skikke og både af bambus, lian, rødder, siv, græs, palmeblade og bark. Det er særligt måtter, kurve, tasker, hatte og sier, man ser på markederne. Man kan også støde på boder, der sælger figurer af sortmalet genbrugsmetal.

Husregler: I et værested for prostituerede i Lusakas slum er der få, men klare regler, når de unge piger overnatter der.

Oprindeligt blev meget kunsthåndværk udført, for at familien havde noget at bytte med. I dag er eksempelvis kurveflet en bibeskæftigelse, som kan give familierne lidt indkomst i de perioder af året, hvor der ikke kan dyrkes landsbrugsvarer. De traditionelle håndværk er dog under pres, dels fordi flere og flere flytter ind til byerne, dels fordi de håndlavede produkter erstattes af mere moderne produkter i plast. Derfor arbejder museer og kunsthåndværker-organisationer for at holde de traditionelle håndværk i live.

Livet i slummen

Når fattige zambiere beslutter sig for at finde arbejde uden for landbruget, drager de typisk til hovedstaden Lusaka, til Livingstone ved grænsen til Zimbabwe og til Solwezi i Northwestern Province.

Hvis de ikke finder arbejde, må de slå sig ned i et af de overfyldte slumkvarterer, hvor der typisk ikke er adgang til rent drikkevand og elektricitet. De sanitære forhold er ofte mangelfulde eller mangler helt.

Livet i slumområderne er derfor både usikkert og usundt, ikke mindst for de svageste og for børn, der ofte lider af diarré og andre sygdomme, som følger med dårlig hygiejne.

FN vurderer, at en ud af fire afrikanere – eller hele 213 millioner mennesker – bor i slumkvarterer. Da de afrikanske byer samtidig er dem, der vokser hurtigst i verden, vil situationen forværres i de kommende år. Afrikas byer kæmper med at klare presset fra befolkningstilvæksten, og derfor bliver stadig flere tvunget til at bo og leve i slumområderne. Slummen er på ingen måder egnet for børn. Der er ingen steder, hvor børn kan mødes, og både deres sikkerhed og sundhed er i fare. Alligevel bor der mange millioner børn i disse områder.

Internet og mobiltelefoni

Afrika er i gang med foretage et kvantespring på kommunikation. Telefoner – og internet – har været en sjældenhed forbeholdt de meget få, fordi det var uoverkommeligt at trække kabler ud til provinserne og de mange fattige på det store kontinent.

Alt det har mobiltelefonen ændret på.

Afrika er blevet verdens hurtigst voksende marked for mobiltelefoner. Med den i hånden er det pludselig blevet muligt for selv ret jævne afrikanere at handle over store afstande og at overføre penge

fra de større byer eller fra udlandet til fattige familiedlemmer i landsbyerne.

Hvor de yngre generationer i den vestlige del af verden er vokset op med computere, så er mobiltelefonen for de fleste afrikanere det første møde med internettets muligheder.

I et land som Kenya bruger 68 % af den voksne befolkning nu mobilen til at overføre penge. Men også Sudan og Somalia ligger højt på listen. Det viser en undersøgelse fra 2012 foretaget af Gates Foundation, Verdensbanken og Gallup.

Frisurer for fuld musik: Hårmoden i Zambia er sprudlende, og specielt i byerne tager kvinderne alle midler i brug – parykker, glattejern og extensions i alle farver.

Zambia ligger langt nede på listen, men det er tydeligt, når man rejser rundt i landet, at det er et marked i rivende vækst. Der sælges taletidskort overalt, og de tre rivaliserende teleselskaber kæmper om annoncepladsen i selv de mindste byer og i radiostationernes reklamer. I 2012 var der 10,5 millioner mobiltelefoner i Zambia.

Hårmode

Man skal ikke have opholdt sig mange dage i Zambia, før man opdager, at langt de fleste kvinder bærer paryk eller har fået suppleret den naturlige hårpragt med "extensions" for at tæmme krøllerne eller det krusede hår.

Fænomenet er mest udtalt i byerne, men selv langt ude på landet i mindre byer finder man små butikker med et stort udvalg af kunstigt hår, der fås i alle tænkelige farver. Der er fletninger, krøllet hår, langt hår, glat hår, hår i alle farver. Noget er lavet af menneskehår, andet er syntetisk eller af hestehår eller bomuld.

Det er også meget almindeligt at glatte håret med en relaxer – en creme, som indeholder forskellige kemikalier, der ofte er skadelige. En anden modetendens blandt yngre piger i byerne er at afbløde huden med en særlig sæbe, der kan indeholde skadelige blegemidler. Hos mændene er der kun én frisure: tæt maskinklip.

Medier og ytringsfrihed

Ifølge den zambiske forfatning er der ytringsfrihed i landet. Men hvordan den skal tolkes, er der ikke helt enighed om, og det er ikke ualmindeligt at regeringskritiske journalister bliver retsforfulgt og intimideret.

De største medier som aviserne Zambia Daily Mail, Times of Zambia, Sunday Times of Zambia og tv-stationen ZNBC er alle statsejede. The Post er en af landets største aviser og er privat ejet. Tidligere var det en oppositionsavis, men med skiftet til PF-re-

geringen er også The Post i meget stor udstrækning blevet regeringsvenlig.

Et uafhængigt medie som The Zambian Watchdog, der blandt andet skriver om korruption og narkohandel, måtte i 2009 opgive den trykte udgave og i stedet koncentrere sig om online-udgaven. Redaktionen er i eksil, mens journalisterne arbejder anonymt inde i landet.

På radioområdet er der imidlertid flere private stationer, som sender en blanding af musik og programmer, hvor folk kan ringe ind og ytre sig om alt fra prisen på majs til religiøse spørgsmål og størrelsen på medgiften, når datteren skal giftes bort.

De mere kulørte dagblade som f.eks. The Sunday Post byder på en skønsom blanding af politisk stof, klummer om HIV/AIDS og udfald mod homoseksualitet, retsalsreportager, nyheder om trafikulykker, modestof, kærlighedsbrevkasse

og rubrikannoncer for healere, der kan afhjælpe problemer med potensen, genfinde bortkomne ting, uddrive dæmoner, hjælpe med forfremmelser og meget mere.

Turisme

Zambias største turistattraktion er Victoria Falls, det mægtige vandfald ved Zambesi-floden ved grænsen til Zimbabwe. Et besøg her indgår typisk i en rejse til Zambia, hvor der også vil være en safari i en af landets 10 store nationalparker.

Zambia er et forholdsvis sikkert land at rejse i, særligt når man sammenligner med flere af nabolandene.

Det har i mange år været en hed drøm for Zambias regeringer at gøre turismeindustrien til et særligt indsatsområde, da der både er potentiale for økonomisk vækst, arbejdspladser og et boost af de fattige og underudviklede udkantsområder.

Safari: "Game drives" er turisternes foretrukne måde at opleve dyrene i deres naturlige omgivelser. Man kører fra lodgen om morgenen eller om eftermiddagen og kommer tæt på både elefanter, giraffer og – hvis man er heldig – leoparder.

Sikker sex: Folkeoplysning med en plakat på væggen i ventesalen på en HIV-klinik.

Nationalretten, nshima, består af majsmel og vand. Den kan koges over et bål overalt.

Selvom der er mange elever, er der faktisk ro i klassen. Men nogle lærerne kører desværre en kontant linje, der både involverer slag og andre former for afstraffelse.

Regeringen lavede en strategi for turismen i 1999, men der har ikke været sat handling nok bag de gode intentioner, så turismen har ikke udviklet sig synderligt endnu.

Sundhed og sygdom

Zambia er et af de lande, der er hårdest ramt af HIV/AIDS. Det anslås, at ca. 1.200.000 mennesker er HIV-positive.

Mange af dem dør af følgesygdomme som tuberkulose, meningitis, lungebetændelse og mave/tarm-infektioner. Zambias landsbyer ligger ofte isoleret og med langt til en læge. Der er et moderne sundhedsvæsen i byerne, men mange zambiere må nøjes med at bruge den traditionelle medicin hos den lokale medicinmand.

Der er stor mangel på læger og andet uddannet personale i Zambia. Kvinderne må ofte føde hjemme i landsbyen i uhygiejniske omgivelser. Det er en væsentlig årsag til, at der er en høj dødelighed blandt nyfødte og deres mødre. 66 ud af 1000 børn dør under fødslen. I Danmark er det 4 ud af 1000.

Blandt børn er underernæring også udbredt,

fordi kosten både er mangelfuld og ensformig – og underernæring i de første leveår er særlig alvorligt, fordi det giver problemer med både helbred og med bl.a. indlæring resten af livet.

Omkring 60 % af befolkningen lever under fattigdomsgrænsen, hvilket gør det umuligt for dem at få de nødvendige basisfødevarer. Gennemsnitsalderen ligger på omkring 50 år.

Skole og uddannelse

Statistikkerne viser, at stort set alle børn i Zambia går i skole. Den holder dog ikke helt, når man kommer ud og besøger familierne i landsbyerne.

I de første år er det gratis at gå i skole, men familien skal alligevel skaffe penge til skoleuniformer og blyanter osv. Selvom det kun koster beskedne beløb, er det nok til at familierne, der typisk har 4-6 børn, vælger skolen fra for alle eller nogle af børnene.

Senere i skoleforløbet skal familien også betale skolepenge hvert år – cirka 50 kroner pr. barn.

Skolerne og undervisningen er af dårlig kvalitet, der er få eller ingen bøger, og der kan sagtens være 50-80 børn i hver klasse. Samtidig er de store

afstande et problem. Enkelte steder er der bus, men de fleste børn må gå mange kilometer dagligt for at komme i skole. Kun lidt over halvdelen af skolebørnene når længere end til 7. klasse. Ca. 60 % af befolkningen over 15 år kan læse og skrive engelsk.

Religion

De fleste zambiere regner sig selv for at være kristne, men kombinerer gerne kristendommen med den traditionelle tro, hvor ånder, naturkræfter og forskellige former for ritualer spiller en stor rolle.

Det er også almindeligt at gå til den lokale medicinmand for at søge hjælp til andre ting end fysiske skavanker – f.eks. for at få ham til at forhekse en utro eller drikfældig ægteemand, så han igen bliver fjælg og afholdende. Ifølge CIA World Fact Book er der i Zambia 75,3 % protestanter og 20,2 % katolikker. Resten er meget små grupper af fx muslimer, buddhister og hinduer.

Mad

Zambias traditionelle køkken er baseret på nshima som er groftmalet majsmel, kogt til en grød. Som

oftest spiser man det til morgenmad med sukker i og til middagsmad eller aftensmad i en version, der minder mere om kartoffelmos.

Til hovedmåltiderne spiser man det ofte med en krydret sovs lavet af tomater og tørrede græskarblade. Kød er der kun sjældent på menuen. Rig som fattig spiser nshima – men ens indtægt afgør, hvad der bliver serveret sammen med den.

Navne

De traditionelle zambiske navne knytter sig til den stamme og det lokale sprog, man tilhører. De har næsten altid en helt konkret betydning.

Her er nogle navne, hvor det er tydeligt, at forældrene er stolte af deres lille ny:

- *Twaambo* betyder "gode nyheder" (Tonga)
- *Bupe* betyder "gave" (Bemba)
- *Chibekwabekwa* betyder "elskede" (Tonga)
- *Lenshina* betyder "dronning" (Bemba)

Men der findes også navne, som tyder på, at glæden ved det nye barn er til at overse:

- *Nachimwa* betyder "skuffet" (ukendt)
- *Buumba* betyder "sorg" (Tonga)
- *Mabvuto* betyder "problemer" (Chewa)

Og så er der de navne, som hentyder til de omstændigheder fødslen foregik under:

- *Matongo* betyder "Et forladt hus" (Tonga)
- *Mazila* betyder "født i vejsiden" (ukendt)
- *Kafula* betyder "let regn" (Bemba)

Engelske og amerikanske navne er også blevet udbredte, f.eks. Conrad, Jackson, George, Mary, Betty og Roberta. Men også konkrete ord som Gift, Innocent og Princess.

Desuden har mange zambiere bibelske navne som f.eks. Lazarus, Ezekiel, Moses og Samson.

Drager, skrammelbiler og dukkemøbler af ler

Det er meget sparsomt, hvad zambiske børn i de fattige familier har af legetøj.

Det gælder både i Lusakas slum og i landområ-

derne. Børnene bliver derfor nødt til selv at være kreative.

Blandt drengene er det populært at snitte legetøjsbiler af et stykke træ eller konstruere dem af affald. De bruger både mælkekartoner, plasticflasker og -bøtter, kapsler, knapper og ståltråd, og de arbejder i mange timer på at lave flotte lastbiler og firhjulstrækkere.

De er også dygtige til at lave drager af materialer fra affaldsdyngerne. Det kræver kun nogle pinde, lidt snor og nogle gamle plastposer og de kan få mange flotte former.

Pigerne hinker, sjipper og ordner hinandens hår, men de kan også finde på at lave dukker og dukkemøbler af ler.

Vejene

Zambia var tidligere kendt for at have et af de bedste vejnet i landene syd for Sahara, men på

grund af dårlig vedligeholdelse er en stor del af vejene nu i meget ringe stand.

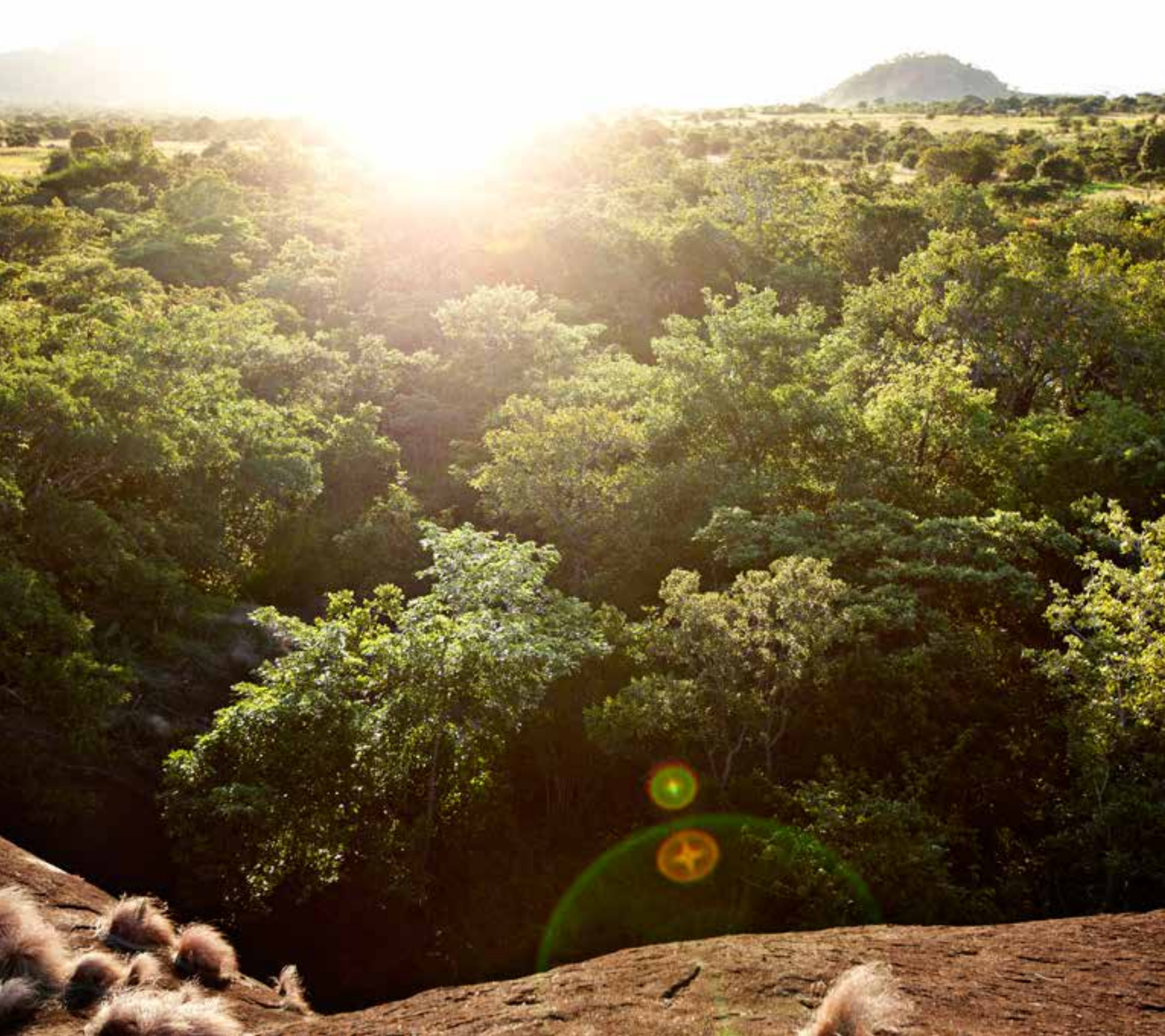
Desværre er et velfungerende vejnet en af de afgørende faktorer for, at der kan ske udvikling. Særligt er landområderne helt afhængige af, at personer og varer nemt kan transporteres fra A til B. Samtidig gør de hullede og mange steder eroderede veje livet usikkert for trafikanter.

Siden 1990'erne har den zambiske regering med hjælp fra internationale donorer gjort en stor indsats for at genopbygge og udvide vejnettet.

En tur ad "The Great East Road" fra Lusaka ud til Chipata, der er hovedbyen i den østlige del af landet, giver et ganske godt indtryk af hovedvejenes tilstand.

Undervejs på den 605 km lange vej er der mange strækninger, hvor vejen udbedres og forsynes med brede betondræn i vejsiden, så den kan modstå presset fra de store mængder vand i regntiden.

Geografi og natur

Geografien er varieret

Zambia ligger i det sydlige Afrika og dækker et areal på 752.614 kvadratkilometer. Det er ca. 17 gange større end Danmark.

Landet ligger helt afskåret fra havet og grænser op til både Tanzania, Malawi, Mozambique, Zimbabwe, Botswana, Namibia, Angola og den Demokratiske Republik Congo.

Zambia ligger i en højde mellem 350 og 2.164 meter og har et væld af naturressourcer, hvoraf mange ikke udnyttes ordentligt endnu.

Der er en utrolig variation i landskabet, blandt andet med vidtstrakte skove, græsklædte sletter, bakker og stejle skrænter. I nord er tre store søer, hvoraf Tanganykia er den største. Omkring søen Bangweulu findes også et af verdens største sumpområder.

Tropisk klima

Zambia har et tropisk klima med tre sæsoner. Fra december til april er det regntid, og da er der mest nedbør i nord. Fra april til august er det tørt og relativt køligt. Fra september til december er det også tørt, men samtidig varmt. Generelt er temperaturen behagelig hele året, fordi landet ligger så højt.

Det rige dyreliv

Zambia har en stor variation af fugle med over 750 arter, som trives i landets rige vegetation og store mængde vand. Den mest berømte fugl er formentlig "Shoebill" Storken, som yngler i Bangweulu-sumpen og derudover kun et eller to steder i Centralafrika.

Zambias store pattedyr er typiske for savanneområderne i det østlige og sydlige Afrika. Her er masser af storvildt, fordi klimaet og de mange

Zambia er et af de mest dyrerige lande i Afrika. Både på safariture i nationalparkerne og andre steder i landet kan man opleve de fleste af de vilde dyr, man gerne forbinder med kontinentet. Mange dyrefilm optages også netop i Zambia. Der er f.eks. mange arter af antiloper, store kattedyr som løver, leoparder og geparder, men også et væld af fugle, f.eks. den flotte storkeart, saddelnæb.

Baobab-træet er et af Afrikas mest ikoniske træer og det møder man også ofte i landskabet i Zambia.

Den afrikanske vildhund er tæt på at være helt udryddet, men den findes endnu i Zambia. De zambiske nationalparker arbejder sammen om at beskytte den i et stort område.

sumpede områder gør Zambia til et frodigt land med masser af føde. Af de store rovdyr er her både leoparder, geparder, løver og plettede hyæner. Elefanter og bøfler lever i store flokke, dog mest i de beskyttede nationalparker, fordi krybskytteri er et udbredt problem.

Det sorte næsehorn var næsten uddødt i Zambia, men blev genindført i North Luangwa nationalpark i 2003. Der lever også hvide næsehorn i nogle af nationalparkerne. Der er også mange unikke underarter af blandt andet antilope, giraf, gnu og zebra.

Den afrikanske vildhund

Den afrikanske vildhund – eller hyænehunden, som den også kaldes – er et af de mest truede rovdyr

i verden. Vildhunden jager i flokke på 10-20 individer og har en vigtig funktion i den afrikanske natur, fordi den helst jager de svage og de syge dyr og derfor er med til at holde andre vilde dyrearter sunde og raske.

Den er en imponerende jæger: Den kan løbe op til 60 km i timen uafbrudt i op til en hel time. Den fanger altså byttet ved simpelthen at løbe det træ. Derefter dræber den byttet ved at flå maven op med sine lange skarpe tænder.

Det er en effektiv og hurtig måde at aflive byttet på, men det ser også meget voldsomt og barbarisk ud. Og modsat mange af de andre rovdyr, så går vildhunden på jagt om dagen, hvor mennesker kan se det.

Det mener man, er en af grundene til, at den er truet af udrydning: Mennesker har lagt den for had og slået mange ihjel.

Men det skyldes også, at vildhundens stadig tættere kontakt med mennesker og deres husdyr har ført til, at den er blevet ramt af sygdomme, som den er meget sårbar overfor.

Den afrikanske vildhund findes nu kun i en lille håndfuld lande, hvor Zambia er et af dem. De zambiske nationalparker arbejder derfor sammen om et projekt, der skal skabe bedre livsvilkår for vildhunden i et stort område fra Lower Zambezi op til South Luangwa, som netop er den nationalpark, hvor vi har optaget billederne og filmene af de vilde dyr til dette undervisningsmateriale.

Skolen i Chilenga

Der er mange udfordringer i at drive en skole i Zambia: Der er alt for mange børn til alt for få lærere. Der ingen eller kun meget få og lasede skolebøger. Der er piger, som bliver gravide eller giftes bort. Og der er drenge, der sendes ud i bushen for at passe kvæg i stedet for at passe skole.

Chilenga Primary School ligger ud til den røde hovedvej 11 kilometer vest for den lille by Chadiza.

Udefra er det en forholdsvis pæn skole, der består af tre lange, lave bygninger, og det zambiske flag er hejst på en halvrusten flagstang foran. Nogle geder og sorte smågrise går frit omkring.

Rundt om på jorden sidder eleverne i små grupper og spiser majsgrød, og for nogle af dem er skolemaden et af dagens højdepunkter, da det måske er dagens eneste måltid. Bag et af husene er en flok drenge i gang med at spille fodbold og nogle piger sjipper. I skyggen under et træ er nogle piger i gang med at ordne hinandens hår.

Skoleuniformer hører til

De fleste af børnene har skoleuniform på. De yngste elevers uniformer består af en lyseblå skjorte og mørkeblå nederdel eller bukser. De ældre elever er i hvide skjorter og sort nederdel eller bukser. På Chilenga Primary School er uniformen ikke et krav,

men mange mener, at det hører sig til på en skole.

Men når eleverne kommer op i 7-9. klasse, kan de blive sendt hjem, hvis de ikke har råd til at betale skoleafgift og uniform. Det svarer til en udgift på ca. 250 kr. årligt. Sådan er reglerne på alle Zambias basic schools.

Afstraffelse skal afskaffes

Tværs hen over den ene af bygningerne står skolens motto skrevet: Education is the key to succes.

Det kniber dog med at give eleverne undervisning af god kvalitet. Skolen har over 1.000 elever på ni klassetrin, og med kun otte klasseværelser og 17 lærere, kan det godt være svært at få tingene til at hænge sammen.

80-100 elever i et lille klasseværelse er en udfordring for lærerne, der godt kan finde på at afstraffe urolige elever for at få disciplin i klassen. Fysisk afstraffelse af eleverne er forbudt nu i Zambia, men er stadig meget udbredt.

De håndskrevne plancher på væggene fungerer som "skolebøger".

Skolebiblioteket er en god nyhed på skolen i Chilenga, men der er stadig langt mellem bøgerne.

Skolens motto efterlader ingen tvivl hos børn og forældre om, at det er vigtigt at få en uddannelse, men både pladsen og ressourcerne er meget sparsomme.

En gammel metalæske kan sagtens være penalthus.

De få skolebøger bruges til de er helt slidt ned.

Derfor er et af målene med U-landskalenderens hjælpeprojekt her i 2014 at sætte det tema på dagsordenen og give lærerne andre værktøjer til at skabe ro i klassen. Læs mere i kapitlet i lærervejledningen om Plan Danmarks projekt, hvor skolen i Chilenga også deltager.

"Take care of little things"

Nogle få elever har rigtige skoletasker, men de fleste har de sparsomme skolesager med i en plastpose eller bærer en metalæske med et par blyanter og et laset kladdehæfte i hånden.

Skolen er ved at etablere et lille bibliotek, men endnu er der kun få bøger i det. Børnene selv har ingen bøger, så al undervisningen foregår fra tavlen, og væggene i klasseværelserne er tapetseret med håndskrevne plancher med tabeller, ordklasser, landkort, kroppens anatomi, oversigt over verdens religioner og skolens regler om "Good human relations": Have self control – Understand other's point of view – Take care of little things – Never forget to compliment things well done osv.

I den zambiske skolelov står der, at eleverne skal lære at bruge en computer, men her i Chilenga har ikke engang skoleinspektøren adgang til sådan en. Der er heller ikke elektricitet, så en solcellelampe på inspektørens kontor er den eneste belysning på skolen.

Pigerne forlader skolen tidligt

På en væg i klasselokalet hænger en falmet plakat med teksten: Teen pregnancy will affect your future – accomplish your dreams, abstain or use a condom.

Plakaten peger på et af skolens – og de fleste landområders – største problem: At en del piger bliver giftet bort af forældrene i en meget tidlig alder. I nogle tilfælde helt ned til 4. klasse. Teen-age-graviditeter er også et udbredt fænomen. Bare i årets første tre måneder har skoleinspektøren noteret sig ikke mindre end 16 graviditeter.

Nogle piger kan vende tilbage til skolen, når barnet er født, hvis deres familie kan tage sig af barnet. En stor del af dem kommer dog aldrig i skole igen.

Mange piger forlader skolen, før de er færdige med 7. klasse, fordi det er en udbredt tradition at gifte sine døtre bort, længe inden de er voksne. På skolen (og fra Plans side) arbejdes der aktivt med forældre og lokalsamfund for at udsætte ægteskaberne, så pigerne i det mindste når at gøre skolen færdig først. På Chilengaskolen tager inspektøren på besøg hos familien, når en pige trækkes ud af skolen for at blive gift. Sommetider lykkes det at overtale forældrene til at lade hende blive i skolen.

Passer kvæg i stedet for skolegang

For drengene er den største udfordring, at de bliver sat til at passe kvæg hver dag i årevis i stedet for at gå i skole.

Fra skolens side forsøger man gennem møder og drama at påvirke forældrene til ikke at lade drengene passe kvæg i skoletiden, men det er en svær opgave, for mange familier er meget fattige og har brug for alle de indtægter, de kan få.

Læs mere om hyrdedrengenes liv i kapitlet i lærervejledningen "Hyrdedrengene".

Hyrdedrengene

Man skal ikke ret langt ud på landet, før man bemærker de mange mindre kvægflokke i landskabet og langs vejene. Kvæget drives frem af små drenge med en gren i den ene hånd og en slangebøsse i den anden.

Ifølge zambisk lovgivning skal børn være fyldt 13 år, inden de må påtage sig et rigtigt arbejde som hyrdedrengenes. Men studier fra Chadiza-området viser, at ca. 75 % af drengene var under 13 år – mange endda langt under – da de begyndte at arbejde.

Hyrdedrenge arbejder typisk i 9-10 timer om dagen i tre til fire år. Mange vælger at tage en periode mere, fordi de i mellemtiden er blevet så store, at det ikke længere giver mening at begynde i skole. Når drengene har arbejdet i tre år, skal de have en kalv som løn, men den aftale er dog sjældent nedskrevet i en kontrakt. Nogle gange bliver de snydt og får ingenting.

En ko er afgørende for familien

Økonomien i Chadiza-distriktet, hvor Gepard-drengen foregår, bygger mest af alt på landbrug. De fleste familier er afhængige af en eller anden afgrøde, der kan sikre en smule indtægt og mad i maven. Alternativet er at arbejde for andre til en ekstremt lav løn.

Men for at drive selv et lille landbrug er det nødvendigt at have en okse til at spænde for ploven. Kvæget kan også bruges til en lang række andre ting: At transportere syge til klinikken og majs til majs møllen, som medgift i et ægteskab eller til at skaffe penge til f.eks. skoleafgift. Og så giver kvæget både gødning og mælk.

Det siger næsten sig selv, at hyrdedrengene er i stor risiko for at få psykiske mén af at tilbringe så meget tid alene ude i bushen. Simpel hovedregning

viser også, at de bliver voldsomt underbetalt. Hvis man regner prisen på et stykke kvæg ud, svarer det til, at drengene får en månedsløn på ca. 50 kroner.

Der er kommet større fokus på problematikken de senere år – ikke mindst på grund af Plans arbejde i området. Men så længe familierne ikke har andre alternativer til at sikre sig en indkomst, så bliver der set gennem fingre med det.

Virkelighedens Conrad

Hovedpersonen Conrad i Ida-Marie Rendtorffs historie "Gepard-drengen" hedder i virkeligheden Mabvuto Phiri.

Mabvutos mor, Natalie, er 43 år, og hans tre søstre er henholdsvis 14, 19 og 23 år. De bor i en ca. 16 m² stor hytte med to små rum. Det ene rum bruger familien som soveværelse, mens det andet bruges til ophold og cykelparkering. På væggen hænger et krøllet DVD-cover fra animationsfilmen "Den bestøvlede kat." Ved siden af hænger en oplysningsfolder fra organisationen USAid, der handler om, hvordan man undgår at blive smittet med HIV. Helt nede ved gulvet har et af børnene forsøgt sig med at udsmykke en af væggene med en kultegning.

Ved siden af hytten har Natalie en mindre køkkenhytte, så hun også i regntiden kan lave mad over åben ild.

Mabvuto har aldrig set sin far, der døde fire måneder inde i Natalies graviditet. Siden har hun

været alene med børnene. Det har været en hård tid. Hun har en lille majsmark tæt på landsbyen, men udbyttet er langt fra nok til at brødføde familien. Derfor må hun arbejde for andre for at få råd til mad.

De ældste døtre Sarah og Setrida gik i skole i henholdsvis to og seks år. Mabvuto og hans 14-årige søster Tomaida har ikke fået lov at komme i skole, fordi Natalie ikke har råd til at betale for selv de mest basale ting, et barn skal bruge for at kunne gå i skole.

I stedet for at gå i skole vogter Mabvuto kvæg. Den 10-årige dreng er i gang med sit andet år som hyrdedreng. Han står tidligt op om morgenen og driver kvægflokken ud i bushen for at finde steder, hvor kvæget kan græsse.

Lange, kedelige dage

Der er ikke meget at tage sig til i løbet af dagen for Mabvuto. Ind imellem mødes han med andre hyrdedrenge i bushen og driver flokkene sammen, så der er lidt selskab. Ellers kan han fordrive tiden med at skyde småfugle med sin hjemmelavede slangebøsse. Fuglene tager han med hjem til Natalie, som tilbereder dem til aftensmaden.

Mabvuto er tilbage i landsbyen ved 17-tiden. Så kan han lige nå at hjælpe med at hente vand, spise lidt aftensmad og måske hænge ud med de andre børn i landsbyen, inden solen går ned mellem kl. 18 og 19 alt efter årstiden – og så er det sengetid.

Plan Danmark og Børnenes U-landskalender

Med overskuddet fra Børnenes U-landskalender 2014 støtter Plan Danmark børn, forældre og skolesamfund i Chadiza- og Vubwi-distrikterne i det østlige Zambia. Projektet løber over fire år og skal skabe en bedre skole, så flere børn kan gennemføre deres skolegang og komme ud med bedre kvalifikationer.

Zambias børn skal ikke bare i skole – de skal også lære noget og de skal selv have indflydelse på deres skolegang.

Det er den grundlæggende tankegang bag det storstilede skoleprojekt, som Plan Danmark vil gennemføre over de næste fire år i distrikterne Chadiza og Vubwi. I alt deltager 5000 elever på 36 skoler. Projektet bruger som værktøj til at nå sine mål et såkaldt scorecard, hvor eleverne selv er med til at udpege, hvad der skal til for at få en bedre skolegang.

Målet med metoden er, at børnene bliver inddraget i processen og taget alvorligt, når de sætter ord på, hvad der er de vigtigste problemer på netop deres skole og hvad skolens ressourcer skal bruges til. På den måde bliver børnene en del af løsningen. Plan Danmarks projekt løber over tre år med start i januar 2015. Men inden da har et et-årigt pilotprojekt i 2014 på Chilenga Primary School i Chadiza-distriktet givet lokale erfaringer og input, der skal bruges til at få projekt Børnenes U-landskalender 2014 effektivt fra start på alle de andre udvalgte skoler i området.

Eleverne udpeger de vigtigste barrierer

Helt konkret foregår det på den måde, at en mindre gruppe af elevrepræsentanter på tværs af klassetrin trænes i scorecard-processen. Bagefter er elevrepræsentanterne med til at gennemføre processen med skolens andre elever.

Børnene inddeles i grupper: 1.-3. klasse, 4.-6. klasse og 7.-9. Klasse. Desuden opdeles de i piger og drenge for sig. I grupperne diskuterer eleverne, hvad der er de største benspænd for en ordentlig skolegang. Herefter vurderer eleverne sammen de forskellige barrierer på en skala fra 1-5 eller ved hjælp af smileys.

De barrierer, børnene udpeger, kan f.eks. være: Vold mod eleverne, for få materialer, for mange elever i hver klasse og for få lærere, der ofte er fraværende. Elevrepræsentanterne samler resultaterne sammen, prioriterer barrierene og foreslår mulige løsninger.

Til sidst laver eleverne en plan for, hvordan de vil arbejde sammen med de relevante ansvarlige for at få deres løsninger gjort til virkelighed.

Demokrati i børnehøjde

Det er med andre ord demokrati i børnehøjde. Eleverne bliver taget alvorligt som partnere på lige fod med forældre, skolebestyrelse, lærere og lokalsamfund. Ikke alene lærer både børn og forældre om deres rettigheder og muligheder i forhold til skole-systemet, de får også mulighed for at deltage aktivt i at holde myndighederne ansvarlige for at udbyde en ordentlig skolegang.

Eleverne er bestemt ikke vant til at blive hørt. Før selve scorecard-metoden introduceres, skal børnene derfor igennem et forløb, der opbygger deres selv-tillid, lederevner og analytiske færdigheder. På den

måde bliver børnene mere ligeværdige med forældre, lærere og skoleledelsen.

Når scorecard-forløbet er slut, præsenterer eleverne resultaterne for lærerne, forældrene, skoleledelsen og skolebestyrelsen. De argumenterer for, hvorfor de udvalgte barrierer ødelægger kvaliteten af deres skolegang.

I fællesskab laver børn og voksne en handlingsplan for hver problemstilling. Planen skal gøre det gennemskueligt, hvem der har ansvaret. Hvis en af barriererne for eksempel er mangel på skolebøger, kan planen blive, at skoleledelsen skal prioritere flere penge til indkøb af materialer i næste års budget.

Scorecardprocessen følges op med flere samarbejds-møder, hvor der evalueres på, hvor langt man er nået med planerne.

I eksemplet med skolemateriale skal skoleledelsen f.eks. fremvise skolens budget og argumentere for, hvordan de har brugt pengene. På den måde er eleverne med til at holde myndigheder ansvarlige.

Børn har også rettigheder

En anden vigtig del af projektet er at træne forældre, lærere, skoleledelser og skolebestyrelser i børns rettigheder med særligt fokus på piger. Målene er blandt andet at gøre alle opmærksomme på, at piger har samme ret til en tryk skolegang som drenge. Traditionelt er pigerne nemlig udsat for stor diskrimination både i skolen, hjemmet og lokalsamfundet.

I tørre tal kommer 5.000 elever på 36 skoler til at deltage i projektet. Desuden inddrages 3.600 forældre, 940 lærere og 540 skoleledere og skolebestyrelsesmedlemmer. Endelig vil informationskampagner og radioprogrammer gøre opmærksom på indsatsen og resultaterne over for 36.000 indbyggere i de to landdistrikter.

Når projektet slutter i 2017, skal 75 % af de børn, der har deltaget i projektet, have oplevet, at de har mulighed for påvirke beslutninger, der handler om deres skolegang. Og mindst tre af de forslag, som børnene har fremsat, skal være ført ud i livet på hver af de 36 skoler. Desuden skal færre børn droppe ud af skolen, og flere skal gennemføre grundskolen med bedre kvalifikationer.

SAMARBEJDE MED LOKALE ORGANISATIONER

Plan Danmark gennemfører projektet i samarbejde med Plan Zambia og organisationerne ZANEC og FAWEZA.

ZANEC – Zambias nationale uddannelses-koalition – arbejder for 2015-målene inden for uddannelse. ZANEC har modtaget støtte fra blandt andre Irish Aid, UNICEF og UNESCO.

FAWEZA – forum for afrikanske kvinder i uddannelsessektoren – arbejder for at ændre skolesystemet og samfundet til at være mere imødekommende over for pigers og kvinders uddannelsesbehov. Inden for de seneste tre år har FAWEZA fået støtte fra Danida, den hollandske ambassade og World Vision International.

SKOLEGANG I ZAMBIA

I dag kommer op mod 90 % af Zambias børn i skole. 47 % dropper dog ud, inden de når at færdiggøre 7. klasse. Mange af de børn, der gør grundskolen færdig, har slet ikke de nødvendige kvalifikationer til at fortsætte deres skolegang.

Zambias skolesystem ligger næstsidst i en undersøgelse af kvaliteten af skoler i de 15 lande i det sydlige Afrika.

Overblik over materialet og mulighederne i undervisningen

Undervisningsmaterialet består af:

1 Elevbogen

"Gepard-drengen".

2 Lærervejledning + DVD

3 Hjemmesiden

www.u-landskalender.dk

- Lærer-univers med opgaveark til udprint, samtaletemaer, billed-serier, filmbank og evaluerings-værktøj.
- Opdag Zambia, som er en side beregnet for alle børn, men som du også kan lade eleverne gå på opdagelse i og finde ekstra inspiration. Her ligger også elev-bogens fortælling og fabler som lydbøger.
- Elev-univers under "Skole" med komplet fotohistorie-editor til opgaver. Den er tematisk opbygget, styret af opgaveforløbene og rummer film, fakta, opdagelses-panoramaer, billeder og lyd.

4 App til iPad

Samme indhold som elev-universet – bare udført, så eleverne kan arbejde med det hele på en iPad i stedet for på en Mac eller PC. Du finder app'en ved at gå ind i elev-universet under "Skole" - eller kan hente den i AppStore under navnet "Børnenes U-landskalender 2014". App'en findes kun til iPad og ikke til Android-tablets.

FAG OG KLASSETRIN

Materialet er målrettet 1.-4. klassetrin og giver en række muligheder for at tilrettelægge et spændende forløb. De mest oplagte fag at involvere i år er dansk og natur/teknik. Fag som hjemkundskab og billedkunst kan også inddrages.

TRE TILRETTELAGTE FORLØB

I lærervejledningen finder du tre komplette og skalérbare forslag til undervisningsforløb:

Et litteraturfagligt forløb i dansk, et natur/teknik-forløb samt et tværfagligt forløb i dansk og billedkunst, hvor eleverne arbejder med at finde kreative løsninger på dilemmaer i et zambisk barns hverdag.

TRINMÅL

Under "Forslag til undervisningsforløb" kan du se, hvilke trinmål du inddrager ved at arbejde med de tre forløb.

DIDAKTISK METODE

Didaktisk lægger materialet op til, at eleverne selv skal undersøge, observere, danne hypoteser og formidle stof – altså en metode, der hænger godt sammen med metodikken i Fælles Mål. Det gælder særligt for

de opgaver, hvor der arbejdes med natur/teknik.

MED ELLER UDEN IT

Eleverne får det fulde udbytte af undervisningsmaterialet, hvis I bruger mulighederne på u-landskalender.dk, men man kan sagtens gennemføre et faglig godt forløb uden brug af computere.

LYDBØGER OG LÆSESTØTTE

I år er der også ekstra læsestøtte til de mindste og til de svage læsere.

- **Gepard-drengen:** På siden "Opdag Zambia" finder du fortællingen Gepard-drengen som lydbog, der læses af Peter Mygind. Lydbogen er opdelt efter bogens kapitler.
- **De tre fabler:** På siden "Opdag Zambia" ligger elevbogens tre fabler som kombinerede læse- og lydbøger. De er alle skrevet med lavt lix, så de kan læses af ret nye og svage læsere.
- **Oplæsning af opgavetekster:** Inde i elev-universet kan eleverne få læst alle fakta-tekster og alle de vigtigste guidende tekster højt ved at trykke på ikonet "?".

HVORDAN FINDER JEG HJEMMESIDEN OG OPGAVERNE EFTER 2014?

I april 2015 begynder hjemmesiden u-landskalender.dk at blive præget af materialet for 2015.

Men alt web-indholdet om Zambia og Gepard-drengen, der beskrives her, bliver bevaret, så man stadig kan finde og bruge det. Du vil da kunne genfinde hele dette års indhold under menu-punktet "Tidligere års materiale" inde i læreruniverset. Du vil også kunne gå direkte ind til Zambia-websiderne med denne adresse:

2014.u-landskalender.dk

På de følgende sider gennemgås materialet. Du får det bedste overblik over materialet og gennemgangen, hvis du sidder ved en computer og har elevbogen ved siden af.

Bøgerne og filmene

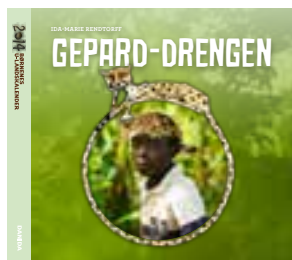
ELEVBOGEN

Gepard-drengen

Historien om Gepard-drengen er skrevet af børnebogs-forfatteren Ida-Marie Rendtorff. Den begynder en dag, hvor hyrdedrengen Conrad opdager, at den forældreløse gepardunge, han engang tog sig af, er vendt tilbage og lusker rundt i landsbyen om natten som et voksent rovdyr.

Mændene i landsbyen beslutter sig for at fange geparden og slå den ihjel, så den ikke gør skade. Conrad følger efter mændene ud i bushen. Hans plan er at finde og redde geparden, inden mændene når frem til den. Vil det lykkes for Conrad? Og kan geparden overhovedet genkende ham? Det er en farefuld færd, Conrad begiver sig ud på, men det skal vise sig, at hans mod betaler sig – og også redder hans familie.

Bogen er rigt illustreret med fotos, tegninger, faktabokse og billedtekster. Desuden rummer den tre fabler skrevet med lavt lix til svage læsere samt tre fakta-sider. Her kan eleverne finde mere viden – som alt sammen kan bruges i elevernes arbejde med opgaverne.

LÆRERVEJLEDNINGEN

Forrest i denne lærervejledning finder du faktasektionen "Værd at vide om Zambia". Her får du en god introduktion til, hvad Zambia er for et land. Du finder bl.a. afsnit om landets historie, geografi og natur. Læs også om hyrdedrengene, om at drive skole i Zambia og om Plan Danmarks projekt på Chilenga Primary School i Chadi-za-provinsen.

Bagest finder du vejledning og forslag til forløb.

DVD'EN OG FILMBANKEN

I den trykte lærervejledning ligger en DVD med en række film til undervisningen.

Der er en række film lavet specielt til undervisningsmaterialet, og som eleverne kan møde rundt omkring på hjemmesiden. Desuden er der fire film fra DR om "Nørd på eventyr i Zambia". Og endelig små DR-film om Zambia til mindre børn. De vil alle blive vist i efteråret på DR's tv-kanaler. Forrest i lærervejledningen kan du se en oversigt over filmene.

Har du ikke DVD'en, kan du finde de fleste film i filmbanken i hjemmesidens lærer-univers.

Hjemmesiden: 2014.u-landskalender.dk

På den første side i elev-universet kan du vælge mellem at gå videre ind i web-versionen eller at hente iPad-app'en og arbejde i den.

Hjemmesiden for Børnenes U-landskalender 2014 har tre sektioner, hvoraf de to er lavet specielt til brug i undervisningen – en til lærere og en til elever. Her er alt indholdet skræddersyet til undervisningsforløbene omkring Gepard-drengen. Den tredje sektion er rettet til alle børn.

FORSIDEN

- vejen ind til skolesiderne

Du møder først U-landskalenderens fælles forside. Den er rettet til alle børn i Danmark. Det er en fælles vejviser, der både leder ind til DR's websider om U-landskalender og julekalender og til Danidas sider omkring Gepard-drengen.

I toppen finder du også en menu-bar med knapper, der leder ind til elev-universet ("Skole"), til en side om "Nørd på Eventyr i Zambia" og til en side om U-landskalenderen og lågekalendarer.

LÆRER-UNIVERSET

– opgaver og materialer

Rummet en hel række undersider til lærere. I øverste venstre hjørne på websiderne finder du et lille link til lærere, der leder ind i lærer-universet. Det er synligt på alle sider undtagen, når man arbejder med fotohistorier i fuld skærm. I lærer-universet finder du:

- **De 19 opgaveark**, der henvises til i beskrivelserne af undervisningsforløbene. Her er også forslag til aktiviteter og samtaler med eleverne. De ligger som PDF til udprint.
- **En billedbank**, der rummer flotte billedserier klar til brug. De kan vises på f.eks. en elektronisk tavle eller downloades og bruges, hvis I selv vil lave andre produktioner på skolen. Billedserierne rummer alle de vigtigste fotos fra elev-universets temaer, fotos fra lærervejledningen, fotos fra elevbogen mv.

Alle opgaver er beskrevet nøje på ark, der ligger klar til print.

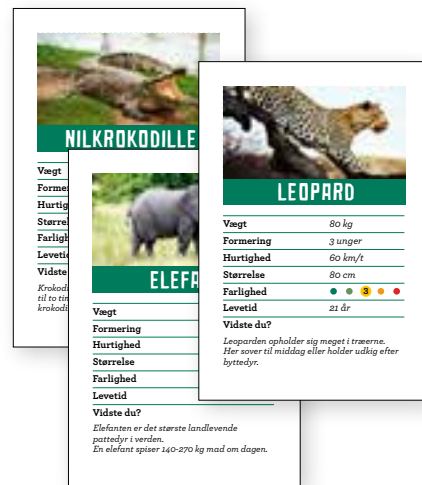
- **En filmbank**, som rummer de fleste af filmene på hjemmesiden og på lærervejledningens DVD.
- **Adgang til de to bøger som PDF** – lærervejledningen og elevbogen.
- **Faktasider** med info om Børnenes U-landskalender og årets hjælpeprojekt i Zambia.
- **Links til tidligere års** U-landskalender-materialer.
- **Mulighed for at give ideer og erfaring** videre til andre lærere ud for hver opgave i opgavebanken.

OPDAG ZAMBIA

- ekstra fakta og inspiration

Dette er en åben side for alle børn i Danmark. Den rummer fotoserier, fakta og småfilm om Zambia mv.

Men alt indholdet handler om emner, som eleverne også skal arbejde med i deres opgaver. Derfor kan du godt bruge siden til eleverne også f.eks. som introduktion til undervis-

I en af opgaverne skal eleverne lave dyrekort og spille om dyrenes egenskaber.

ningsforløbet. Eller du kan lade eleverne undersøge siden selv og bagefter spørge ind til, hvad der var spændende, og hvad de undrer sig over.

ELEV-UNIVERSET "SKOLE"

- elevernes eget arbejdsunivers

Tryk på det store menupunkt "Skole" øverst. Nu kommer du ind i det lukkede elevunivers. Bruger du computer, logger du bare ind med UNI-login, og hvis du bruger en iPad, kan du her hente app'en og arbejde videre i den.

Herfra åbner der sig tre tematiske "veje" for eleverne. Hvert af disse temaer er et fokuseret og struktureret opgaveforløb, hvor eleverne ender med at lave små fotohistorier med billeder, tekst og eventuelt lyd. Det hele foregår enkelt og inde i elev-universet, så I skal ikke bruge nogen andre programmer. Du vælger selvfølgelig, hvilket af temaerne eleverne skal arbejde med.

Opdag Zambia er for alle børn, men kan også bruges i undervisningen til at sende eleverne på ekstra research.

Der er tre temaer: "Zambias dyr", "Børneliv" og "Fortællinger". Under hvert tema er der 3-4 små opgaveforløb. Og under hvert tema bliver eleverne præsenteret for nogle panoramabilleder, som de går på opdagelse i for at søge viden og fotos til deres fotohistorie. I hvert panoramabillede er der nemlig indsat klikbare hotspots.

Når eleven klikker på et hotspot, åbner der sig et vindue med nogle få fotos og en lille forklarende tekst samt en notesblok til eleven. Som noget nyt kan eleverne få de små tekster læst op ved at klikke på "?"-ikonet. Så er det nemmere for de yngste.

Se, hvordan det fungerer trin-for-trin i kapitlet om fotohistorierne.

APP TIL IPAD

Som noget nyt kan du vælge at lade eleverne arbejde på iPads i stedet for på computere. Derfor har vi i år også lavet hele elev-universet som en iPad-app. App'en kan præcis det samme som elev-universet på websitet under "Skole" (se ovenfor).

Også i app'en skal eleverne logge ind med deres UNI-login – og også her bliver alt elevens arbejde løbende og automatisk gemt på U-landskalenderens server. Det betyder, at eleven f.eks. kan starte med at arbejde på sin fotohistorie henne i skolen på en iPad og så senere vende tilbage og fortsætte arbejdet derhjemme på en computer. For at bruge app'en, skal iPad'en have forbindelse til internettet imens.

Du finder iPad-appen på websiden under "Skole" eller kan hente den i AppStore under navnet "Børnenes U-landskalender 2014". Den er selvfølgelig gratis at hente og bruge.

UNI-LOGIN

Elevernes arbejde gemmes

Eleverne bliver bedt om at logge sig ind med deres UNI-login – uanset om de arbejder med computer på websitet eller om de bruger iPad-app'en. Det er nødvendigt, for at de kan arbejde med foto-historierne. Det giver en række fordele både for dig og for eleverne:

- Når eleverne er logget ind, bliver arbejdet med deres egne fotohistorier løbende gemt helt automatisk – så hvis der bliver frikvarter eller en maskine går ned, kan de fortsætte, hvor de slap ved at logge ind igen med deres UNI-login.
- Elevernes arbejde bliver gemt på U-landskalenderens server og ikke på den maskine, de lige sidder med. Derfor kan de frit fortsætte arbejdet derhjemme eller dagen efter på en anden computer eller iPad. De kan også skifte mellem at arbejde på computer og på iPad.
- Det giver adgang til et overblik over alle skolens fotohistorier (praktisk ved temauger, der involverer flere klasser), og til at du nemt kan hive en fotohistorie frem til visning for klassen på den elektroniske tavle eller projektor.
- Elevernes arbejde gemmes skole for skole (ordnet klassevis) og ikke kun under én elevs UNI-login. Derfor kan flere elever samarbejde om en fotohistorie – og alle i gruppen kan fortsætte arbejdet, selv om en elev er syg.
- Eleven kan sende en invitation til f.eks. sine bedsteforældre. Så vil de kun få lov at se præcis denne ene fotohistorie – men de kan se den uden UNI-login.

De tre temaer

1. ZAMBIAS DYR

Med dette tema lægges der op til, at I kan arbejde med emner som dyrs levevilkår og kategoriseringer af dyr i f.eks. nyttedyr, husdyr, rovdyr, krybdyr, natdyr, truede dyrearter osv. Temaet matcher blandt andet trinmålene for Natur/teknik efter både 2. og 4. klassetrin, hvor eleverne skal kunne give eksempler på dyr og planter fra forskellige verdensdele, herunder hvordan dyr og planter får opfyldt deres livsbetingelser som vand, lys, næring og temperatur.

2. FORTÆLLINGER

Temaet hænger tæt sammen med det litteraturfaglige forløb, hvor eleverne selv skal arbejde med at fortælle og genfortælle historier. På den måde

kommer I til at arbejde med en lang række af trinmålene under Sprog, litteratur og kommunikation efter både 2. og 4. klassetrin. Det handler blandt andet om at kunne skrive enkle, fiktive tekster og små sagtekster, finde information i tekster og organisere ideer til egen skrivning, genfortælle indhold og udtrykke forståelse af det læste.

3. BØRNELIV

Hvordan er det at være barn i Zambia? Går de i skole? Hvad laver de, når de har fri? Hvad får de at spise? Hvordan ser der ud i en afrikansk landsby? I temaet Børneliv kan eleverne gå på opdagelse og finde svar på disse spørgsmål og selv fortælle om, hvad de har fundet ud af. Temaet egner sig dermed godt til

Natur/teknik, hvor trinmål efter både 2. og 4. klasse handler om at kende eksempler på menneskers levevilkår i andre dele af verden. Temaet er også oplagt at bruge i danskundervisningen, da eleverne kommer til at arbejde med tekster og billeder ud fra deres umiddelbare oplevelse.

Panorama-billederne til de tre temaer

Her er en skematisk oversigt over de fotohistorie-opgaver og panoramaer, der findes i de tre temaer.

Krydsene markerer, hvilke fag de enkelte panoramaer egner sig bedst til. For de større elever er det muligt at arbejde med flere panoramaer til samme opgave. Det giver et større udvalg af billeder og flere fakta at arbejde

med. Dermed er udvælgelsen og disponeringen af stof-fet lidt sværere at arbejde med.

På samme måde er de tre opgave-emner i temaet "Zambias dyr" tilrettelagt, så "Dyrene i landsbyen" er nemmest og så det tredje emne, "Dyreliv" er vanskeligst og særlig møntet på de større elever.

	BILLEDPANORAMAER	BESKRIVELSE	DANSK	N/T
TEMA: ZAMBIAS DYR				
OPGAVE-EMNE: Dyrene i landsbyen	Dyrene i landsbyen	Eleverne vælger og skriver om fem husdyr, de gerne ville have, hvis de selv boede i en lille landsby.		×
OPGAVE-EMNE: Zambias vilde dyr	Zambias vilde dyr	Eleverne er med på safari. De skal fortælle om de fem vilde dyr, som de synes, er mest spændende.		×
OPGAVE-EMNE: Dyreliv	Dyrene i landsbyen og Zambias vilde dyr	Eleverne skal finde og skrive om rovdyr, nyttedyr, en truet dyreart, dyr der lever i vandet, og dyr der hverken er rovdyr eller nyttedyr.		×
TEMA: FORTÆLLINGER				
OPGAVE-EMNE: Genfortæl Gepard-drengen	Genfortæl Gepard-drengen	Eleverne vælger billeder af personerne i Gepard-drengen og genfortæller historien.	×	
OPGAVE-EMNE: Vejen til Chipata	Vejen til Chipata	Eleverne kommer med på en rejse fra hovedstaden Lusaka til Chipata. De vælger fem billeder og beskriver turen.	×	
OPGAVE-EMNE: Byen	Byen	Eleverne finder zambiske penge og går i byen for at købe ind. Med fem billeder beskriver de oplevelsen.	×	
OPGAVE-EMNE: En rejse til Zambia	Vejen til Chipata og Byen	Eleverne har været på rejse i Zambia. De skal fortælle deres venner om deres oplevelser.	×	
TEMA: BØRNELIV				
OPGAVE-EMNE: En skoledag	En skoledag	Eleverne finder billeder og fortæller om en dag i en zambisk skole.	×	×
OPGAVE-EMNE: Leg og fritid	Leg og fritid	Eleverne finder ud af, hvad zambiske børn laver i deres fritid. De udvælger de flotteste billeder og fortæller om dem.	×	×
OPGAVE-EMNE: Landsbyen	Landsbyen	Hvordan ser der ud i en zambisk landsby? Eleverne går på opdagelse, udvælger billeder og fortæller om landsbyen.	×	×
OPGAVE-EMNE: Børneliv	En skoledag, Leg og fritid, Landsbyen	Eleverne skal lave en fotohistorie om børns liv i Zambia. Hvordan er det anderledes fra deres eget liv i Danmark?	×	×

Så enkelt laver eleverne deres egne fotohistorier

Når eleverne går på opdagelse i de tematiske panoramabilleder, kan de også lave deres egne, faglige fotohistorier. Det er indlagt som en del af opgaverne i de tre fagforløb, der foreslås i lærervejledningen.

Ved at gå på opdagelse i panoramaerne og lave en eller flere fotohistorier får eleverne mere baggrundsviden, de stiller spørgsmål og undersøger selv forholdene i Zambia med det klare mål, at de bagefter selv skal formidle deres viden i en fotohistorie. Hver fotohistorie er også struktureret fagligt for eleverne med guidende spørgsmål.

På den måde understøttes elevens disponering, faglige formidling og kommunikative kompetencer.

Fungerer ens på web og på iPad

Alt arbejdet med panoramabilleder og fotohistorier fungerer helt ens uanset, om eleverne bruger en computer til at arbejde i hjemmesidens elev-univers – eller om de arbejder i app'en på en iPad i stedet. Alle funktioner er ens.

Kræver ingen særlige programmer

Vi har gjort det nemt og enkelt at lave fotohistorierne. På hjemmesidens elevunivers (og i app'en) finder du et komplet værktøj til at lave fotohistorier. Det betyder, at I ikke skal have nogen særlige programmer på skolens maskiner – det hele laves og

fungerer inde på u-landskalender.dk. Det samme gælder iPad-app'en – den er også et komplet værktøj og fungerer på helt samme måde.

Meget nemt og enkelt i brug

Når eleverne undersøger et emne i et panoramabillede, indsamles helt automatisk alle de fotos, som de har set og måske lavet noter til undervejs. Derefter kan de skabe deres egne fotohistorier i et enkelt værktøj lavet til formålet. Her udvælger eleverne de fotos, de synes er rigtigst, kan skrive en tekst til hvert billede i fotohistorien og kan også vælge at sætte lyde til.

De kan lave så mange fotohistorier til hver opgave, de vil, og nemt dele dem med resten af klassen eller skolen (vælg et tema, og se listen under fanebladet "Skolens fotohistorier").

Som beskrevet på side 34 i afsnittet om UNI-login gemmes alt automatisk og kan kaldes frem igen ved at eleverne bruger deres UNI-login. Det giver også den fordel, at eleven når som helst kan afbryde sit arbejde og genoptage det igen, lige hvor hun slap – evt. på en helt anden computer.

LIDT OM TEKNIKKEN

- Eleverne skal have UNI-login.
- Hjemmesiden kan afvikles fra alle typer almindelige computere (inkl. elektroniske tavler). Der skal bare være Flash-afspiller installeret, Java-script skal være aktiveret, og skærmen skal have en opløsning på 1024 x 768 pixels eller derover. Det har alle nyere skærme, tavler og projektorer.
- App'en henter du på hjemmesiden under "Skole" eller i AppStore. Du finder den under navnet "Børnenes U-landskalender 2014". For at eleven kan arbejde i app'en, skal iPad'en have forbindelse til internet imens.
- Alt elevarbejde gemmes løbende, så der ikke er fare for at miste noget, hvis netforbindelsen skulle svigte.
- Rent teknisk kan klassens elever godt gå ind og fortsætte arbejdet eller ændre på en fotohistorie, de ikke selv har oprettet. Det er en fordel, hvis de arbejder i grupper, og en af eleverne f.eks. ikke er i skole dagen efter. For at hindre "drille-ændringer" i andres fotohistorier, kan man i skærbilledet "Se fotohistorie" se, hvilken elev i klassen der sidst har været inde og ændre på den enkelte fotohistorie.

Fotohistorier – trin for trin

For at komme godt i gang, kan du starte med at lave en fotohistorie sammen med eleverne i klassen via den elektroniske tavle eller projektor. Så ser de, hvordan det hele virker.

TRIN 1: På alle de tre temaforer ligger en film af et par minutters varighed, der introducerer temaet for eleverne.

TRIN 2: Her kan eleverne oprette en ny fotohistorie ved at vælge et opgave-emne. De skal også skrive navn, klasse og titel ind.

TRIN 3: Eksempel på et panorama-billede. Hotspots er markeret med et +. Bemærk pilene i siderne af billedet, som bruges til at panorere fra side til side for at finde alle hotspots. I iPad-app'en "swiper" man med fingrene.

TRIN 1: Vælg temaet

- **Log ind med UNI-login.**
- **Vi vælger** som eksempel Zambias dyr, men de andre temaer fungerer på samme måde.
- **Se film.** Eleverne starter med at se en lille film om det tema, de skal arbejde med. Filmen ligger på den første temaside, de kommer ind på (se billedet neden for). Temafilme varer ca. 2 min.

TRIN 2: Vælg et emne

Under temaet "Zambias dyreliv" er der f.eks. tre opgave-emner at vælge mellem. Der er to forskellige panorama-billeder at gå på opdagelse i med hver sin opgave til – og til den tredje opgave skal eleven bruge begge panorama-billeder. I beskrivelsen af de tre fagforløb i lærervejledningen kan du se, hvordan de tre emner kan bruges i et forløb til dit fag:

- Vælg for eksempel "Zambias vilde dyr"
- Giv din fotohistorie en titel og skriv navn og klasse ind i felterne.

TRIN 3: Undersøg

Nu er det tid at gå på opdagelse i panoramabilledet.

Det er fyldt med små hotspots, man kan trykke på, og som kalder en række fotos og en tekst frem. Bemærk at nogle hotspots "gemmer sig" uden for billedfeltet på skærmen, så eleverne skal undersøge ved at panorere frem og tilbage i billedet for at finde alle hotspots. Hver gang eleven klikker på et hotspot, gemmes de fotos, der ligger i det, automatisk i et lille billedbibliotek til elevens fotohistorie, så eleven senere kan få overblik over, hvilke billeder, hun har set.

Eleven kan også inde i hvert hotspot selv skrive noter om det, hun ser. De noter gemmes sammen med billederne, så hun kan bruge dem, når hun skal lave sin egen fotohistorie.

TRIN 3: Når man klikker på et hotspot, åbnes et vindue med hotspot-tets fotos og en forklarende tekst. Ved siden af kan eleven selv skrive et notat om, hvad hun synes er vigtigt at huske ved lige disse fotos. Når hun til sidst skal lave en fotohistorie, får hun vist et komplet overblik over alle de fotos, hun har set, med sine egne, tilhørende noter.

TRIN 4: På siden Lav foto-historie skal eleverne vælge billeder, indsætte lyd og skrive tekst til billederne. De skal udvælge syv billeder til deres fotohistorie.

TRIN 5: Når den færdige fotohistorie skal vises frem, kan eleven selv vælge, om hendes tekst skal vises eller om hun vil holde et miniforedrag selv. Hun kan også printe den ud som et manuskript eller sende et link til familie og venner.

TRIN 4: Lav fotohistorien

Når eleven har fundet alle hotspots i panoramabilledet, skal hun klikke på "Lav foto-historie"- knappen.

Hun ledes nu videre til en side, hvor hun skal udvælge syv af de billeder, hun har set på sin vej gennem panoramaets hotspots.

Hver gang eleven udvælger et billede (ved at klikke på det), sættes det automatisk ind i hendes egen fotohistorie. Og ved hvert af billederne i hendes fotohistorie kan hun nu selv skrive en lille, færdig tekst, der vil blive vist sammen med den færdige fotohistorie.

For hver plads i fotohistorien, som eleven skal vælge et billede til, er der også et spørgsmål, som strukturerer arbejdet med foto-historien. På den måde bliver alle fotohistorierne en fagligt styret opgave, hun skal løse.

Som lærer har du også mulighed for at skrive voksenskrift i et felt under hvert af billederne i elevens færdige fotohistorie. Det kræver, at du er logget ind med dit eget UNI-login.

TRIN 5: Se foto-historie

Når eleven har valgt sine billeder og skrevet en tekst til, kan hun vælge at lægge lyd på hvert billede – men man kan også lade være. Der er et lille bibliotek af real-lyde fra Zambia på skærmen at vælge mellem.

Derefter klikker hun på "Vis fotohistorie" og kan gennemse det færdige resultat.

Når først en foto-historie er oprettet, vil den automatisk blive gemt. På den måde kan eleverne se hinandens fotohistorier, og de kan senere præsentere fotohistorierne for resten af klassen, for andre klasser eller til et forældremøde.

SÅDAN PRÆSENTERER I FOTOHISTORIERNE:

I finder alle skolens fotohistorier ved at vælge tema og logge ind på planlæg-siden.

- Fotohistorierne kan afspilles direkte fra hjemmesiden.
- Eleverne kan også sende et link (f.eks. til elevens portefølje eller til sin familie), så andre kan se fotohistorien. Linket findes inde i afspilleren under Vis fotohistorie – Del link.
- Det kræver ikke login at se en færdig fotohistorie, hvis man som f.eks. familiemedlem har fået sendt et link til den af eleven.
- Fotohistorierne kan enten vises med elevernes tekster, eller man kan skjule teksten, så eleverne selv kan fremlægge deres historier. Så kan de selv skifte mellem billederne, når de har fortalt færdig.
- Både tekster og billeder kan printes ud og bruges som et manuskript til præsentationen.

DANSK

- FORSLAG TIL LITTERATURFAGLIGT FORLØB

TRINMÅL

Det litteraturfaglige forløb inddrager trinmål under "Sprog, litteratur og kommunikation" samt "Den internationale dimension" i undervisningen. Forløbet sætter fokus på kultur, sprog, fiktions- og fagtekster, litterære udtryksformer, informationsøgning og evnen til at udtrykke sig i billeder, lyd og tekst.

Udvalgte trinmål er: **Sprog, litteratur og kommunikation**

EFTER 2. KLASSETRIN

- Udtrykke en begyndende forståelse for samspillet mellem genre, sprog, indhold og situation.
- Være opmærksomme på sprog, sprogbrug og sprogrigtighed i egne og andres tekster.
- Kende forskellen mellem fiktion og ikke-fiktion og kunne tale med om genre og hovedindhold.
- Samtale om litterære tekster og andre udtryksformer ud fra umiddelbar oplevelse og begyndende kendskab til faglige begreber.
- Kende genrers og enkelte forfatterskabers særpræg.
- Udtrykke sig i billeder, lyd og tekst samt i dramatisk form.
- Finde information i trykte og elektroniske medier.
- Forstå, at der er mange sprog, og at de rummer forskellige udtryksmuligheder.

EFTER 4. KLASSETRIN

- Kende betydningen af ord og begreber i hverdagssprog, skønlitteratur og sagprosa.
- Udtrykke kendskab til samspillet mellem genre, sprog, indhold og situation.
- Forholde sig til sprog, sprogbrug og sprogrigtighed i egne og andres tekster.
- Kende og kunne anvende forskellige væsentlige genrer inden for fiktion og ikke-fiktion.
- Samtale om tekster og andre udtryksformer ud fra umiddelbar oplevelse, kendskab til faglige begreber og begyndende analytisk forståelse.

TVÆRGÅENDE DIMENSIONER:

- Den internationale dimension.
- It- og mediekompetencer.

LÆRERENS FORBEREDELSE

- Læs sektionen "Fakta om Zambia" i lærervejledningen. Så bliver du klædt på til at introducere landet og svare på elevernes spørgsmål.
- Læs også kapitlet i lærervejledningen "Overblik over materialet og mulighederne" om materialets opbygning og brugen af det.
- Undersøg hjemmesiden, og lav selv en fotohistorie under et af temaerne inde i elev-universet under "Skole" (eller i app'en), så du kender systematikken.
- Dan dig et overblik over filmene på DVD'en.
- Gennemgå forslagene til undervisningsforløbet nedenfor, også forslagene til aktiviteter og opgaver. Alle opgaverne er detaljeret beskrevet i opgavearkene i hjemmesidens lærer-univers. Inddrag evt. andre faglærere.
- Tilpas undervisningsforløbet efter dit/jeres behov.
- Reserver relevante faglokaler og computere.

FORLØBET

Når du har lavet introduktionen til undervisningsforløbet, behøver du ikke at gennemføre resten af det i præcis den rækkefølge, vi beskriver herunder. Du kan frit sammensætte forløbet og bestemme antallet af aktiviteter, som du vil.

Ind imellem læsningen/oplæsningen af elevbogens kapitler kan du evt. vise en Nørd-film fra DVD'en eller lade eleverne lave foto-historier på hjemmesiden eller i app'en.

Bemærk, at du i opgavearkene i hjemmesidens lærer-univers også finder forslag til lege og kreative aktiviteter, som du kan variere undervisningen med.

Overvej, om du skal kombinere dette forløb med aktiviteter fra det tværfaglige forløb om den gode skole og børns medbestemmelse.

1. INTRODUKTION

Introducer Zambia og forløbet.

- Hvor ligger Zambia? Brug evt. Google Earth som værktøj.

- Zambia er et land. Afrika er en verdensdel. Hvilke andre verdensdele findes der?
- Hvad hedder Zambias nabolande?
- Hvad er et u-land, og hvorfor er Zambia et u-land?
- Hvad er Børnenes U-landskalendarer? Når man køber låge-julekalenderen fra DR og Danida, går pengene altid til et u-land. I år går de til Plan Danmarks skoleprojekter i Zambia.

Vis filmen "Tag med til Zambia". Den varer ca. syv minutter og tager eleverne med til Chadiza-provinsen i det østlige Zambia, hvor Gepard-drengen foregår. Filmen giver eleverne et godt indtryk af de zambiske børns levevilkår, og hvordan der ser ud i landet.

Bearbejd filmen: Spørg eleverne, hvad de særligt lagde mærke til, da de så filmen. Berør f.eks.:

- Hvordan er der forskel på livsvilkårene for børn i Zambia og børn i Danmark?
- Tal om hyrdedrengenes liv – læs

afsnittet om hyrdedrengene i lærervejledningens faktasektion.

- Hvordan er det at leve i en landsby i Zambia?
- Fortæl om sygdommen malaria. Husk at fortælle, at man ikke kan få malaria ved at blive stukket af en myg i Danmark.

Syng en sang: I lærer-universets filmbank på hjemmesiden finder du en video, hvor sanger og musiker Karen Mukupa synger en traditionel, zambisk børnesang. Afspil videoen et par gange og lær eleverne at synge den. Sangteksten kan du hente her:

OPGAVEARK 01 Sangtekst

2. INTRODUKTION TIL "OPDAG ZAMBIA"

- Vis eleverne hjemmesiden på en elektronisk tavle eller lignende. Hvad kan man finde her på "Opdag Zambia"? Vis nogle af elementerne på siden, f.eks. filmen om geparder, billedserien "Vil du med i skole?" eller infografikken "Fakta om Zambia". Du kan også sætte eleverne til selv at gå på opdagelse. I læreruniverset finder du en brugsklar opgavebeskrivelse til det:

OPGAVEARK 02 Tag på opdagelse

3. LÆSNING AF ELEVBOKEN

Højtlesning eller selvlesning af de otte kapitler i fortællingen Gepard-drengen. Stop op undervejs, og læs de små fakta-bokse og billed-

tekster, der forklarer ukendte begreber og svære ord i teksten – og giver eleverne ekstra viden om landet og børnenes vilkår der.

Der kan opstå gode samtaler med udgangspunkt i bogens mange billeder og i de tre læselet-fabler, som alle har almen-menneskelige og moralske pointer, der også er relevante for de danske børns dagligliv.

Gepard-drengen findes også som lydbog på hjemmesiden under "Opdag Zambia". Her ligger også de tre fabler som kombineret lyd- og læselet-bøger. Det kan hjælpe de små og de svage læsere.

Sørg for at få samlet op efter hvert kapitel. I lærer-universets opgavebank finder du:

OPGAVEARK 03 Forslag til samtale.

Opgavearket rummer ideer til, hvordan du kan spørge ind til elevernes forståelse af handlingen samt temaer som familiemønstre, venskab, fattigdom og børns medbestemmelse.

Du kan også bede eleverne lave en lille tegneserie, der giver et referat af handlingen i de enkelte kapitler. Så kan I tage udgangspunkt i tegningerne, når kapitlet skal samles op.

4. INTRODUKTION TIL AT LAV FOTOHISTORIER

- Brug den elektroniske tavle eller en projektor til at introducere elev-universets tre temaer og fotohistorie-værktøj, som ligger på hjemmesiden under "Skole". Du kan sagtens vise eleverne hjemmesidens elev-univers som introduktion til at bruge iPad-app'en også, for

de kan det samme og ser næsten ens ud.

- Lav en fotohistorie sammen med klassen, så de lærer systematikken. Brug panoramaet "Leg og fritid" under temaet "Børneliv" som eksempel.
- Få elevernes input til at skrive noter undervejs inde i panoramaets hotspots – og til at skrive de endelige tekster til den færdige fotohistorie.
- Slut af med at se fotohistorien.
- Vis eleverne, at man altid kan åbne en fotohistorie igen og redigere videre i den.

5. LAV FOTOHISTORIER

I hjemmesidens lærer-univers finder du disse opgavebeskrivelser, der knytter sig til arbejdet med fotohistorier og rummer litteraturfaglige discipliner og et formidlingsaspekt:

OPGAVEARK 04 Genfortælling

OPGAVEARK 05 Lav en dialog

OPGAVEARK 06 Sanser og detaljer

OPGAVEARK 07 Begyndelse, midte og slutning

OPGAVEARK 08 Fotohistorie om børneliv

OPGAVEARK 09 Fotohistorie om en rejse til Zambia

NB: Opgaveark 04 kan I først bruge,

når I har læst eller lyttet Gepard-drengen færdig.

6. BRUG AF ELEVBOKENS FAKTABOKSE OG FAKTASIDER

Bagest i elevbogen finder du tre dobbeltsider med flere fakta. Tilsvarende er der mange sjove fakta om landet og dagliglivet i bogens ordforklaringsbokse og i billedteksterne til dens mange små fotos. Alt dette kan de større elever bruge til at finde inspiration og mere viden i, når de skal lave fotohistorier. På denne måde skærpes også deres opmærksomhed på forskellene mellem bogens fiktionaliteter og faktatekster.

7. AFSLUTNING PÅ FORLØBET

Det er altid en god idé at slutte et temaforløb af med en form for fest. Her er nogle ideer:

- Hold en fest, hvor I spiser Zambias nationalret nshima med grøntsager og kylling til. Du finder opskriften i Opgaveark 10 i læreruniverset.
- Syng sangen Chwi Chwi.
- Vis foto-historierne i klassen.
- Hvis eleverne har udført forsøg i natur/teknik kan de vise dem og fortælle om dem.
- Find ideer til aktiviteter i Opgaveark 19.

OPGAVEARK 10 Mad

OPGAVEARK 01 Sangtekst

OPGAVEARK 19 Aktiviteter

NATUR/TEKNIK

- FORSLAG TIL NATURFAGLIGT FORLØB

TRINMÅL

Det naturfaglige forløb inddrager trinmål under den nære omverden, den fjerne omverden, menneskets samspil med naturen samt arbejdsmåder og tankegange. Forløbet sætter fokus på, at eleverne undres, danner hypoteser, efterprøver og evaluerer dem. Udvalgte trinmål er:

EFTER 2. KLASSETRIN

- Kende udvalgte eksempler på menneskers levevilkår i andre dele af verden.
- Give eksempler på ressourcer, der indgår i dagligdagen, herunder vand, fødevarer, elektricitet og affald.
- Opleve og gøre iagttagelser som grundlag for at gennemføre enkle undersøgelser og eksperimenter.
- Anvende udstyr, redskaber og hjælpemidler, herunder simple fælder til dyr, lup, termometer og kort.
- Ordne resultater og erfaringer på forskellige måder.
- Formidle resultater og erfaringer med relevant fagsprog på forskellige måder, ved fortælling, tegning, udstilling eller fremvisning.
- Kende til kategorier af dyr, herunder vilde dyr, husdyr, kæledyr, fortidsdyr og fantasidyr.
- Kende udvalgte dyr og planter fra andre verdensdele.
- Kende udvalgte eksempler på menneskers levevilkår i andre dele af verden.
- Fortælle om årstider, sol og måne samt ændringer i længde på dag og nat.

EFTER 4. KLASSETRIN

- Formulere spørgsmål og fremsætte hypoteser på baggrund af iagttagelser, oplevelser og mindre undersøgelser.
- Gennemføre og beskrive undersøgelser og eksperimenter.
- Arbejde hensigtsmæssigt med forskellige undersøgelsesmetoder og udstyr indendørs og udendørs samt anvende faglig læsning.
- Sammenligne resultater og data af både praktiske og mere teoretiske undersøgelser gennem tegninger, diagrammer, tabeller, digitale billeder eller lydoptagelser.
- Formidle – mundtligt og skriftligt – data fra egne undersøgelser og eksperimenter med relevant fagsprog på forskellige måder og med forskellige medier.
- Beskrive og give eksempler på dyr og planter fra forskellige verdensdele, herunder hvordan dyr og planter får opfyldt deres livsbetingelser som vand, lys, næring og temperatur på forskellige levesteder.
- Beskrive og give eksempler på menneskers levevilkår i andre kulturer på forskellige udviklingsstrin i forhold til egne levevilkår.

TVÆRGÅENDE DIMENSIONER:

- Den internationale dimension.
- It- og mediekompetencer.

FORLØBET

Når du har lavet selve introduktionen til undervisningsforløbet, kan du gennemføre resten af det med det antal opgaver, som du synes er passende. Du kan frit sammensætte forløbet og bestemme antallet af aktiviteter, som du vil.

Indimellem opgaverne kan du f.eks. vælge at vise en Store Nørd-film eller nogle af småfilmene fra DVD'en.

1. INTRODUKTION

Introducer Zambia og forløbet

Vis temafilme om "Zambias dyr" og "Børneliv". De ligger både på DVD'en og på hjemmesiden i filmbanken i lærer-universet. Filmene varer et par minutter hver. Hvis eleverne ikke har set filmen "Tag med til Zambia", så vis også den. Den varer ca. syv minutter.

Bearbejd filmene: Spørg eleverne, hvad de lagde mærke til i filmene. Du kan også tage temaer op som:

- Dyreliv i Danmark og i Zambia.
- Hvorfor er nogle dyr truede?
- Klima og årstider.
- Leg og fritid: Børnene i Zambia bygger selv deres legetøj.

2. BRUG DYREKORTENE

I kan bruge dyrekortene på flere forskellige måder.

OPGAVEARK 11

Dyrekort

- Den første opgave er at parre kort og dyrebilleder. Nogle dyr giver sig selv, mens andre dyr måske ikke er lige til at genkende. Så må eleverne bruge internettet til at finde ud af, hvilket dyr der passer til hvilket kort.

- Når kortsamlingen er komplet, kan I kategorisere kortene på forskellige måder. Find først alle rovdysene, dernæst husdyrene, krybdysene osv.
- Snak om, hvorfor dysene ser ud, som de gør. Hvorfor har giraffen sin lange hals? Hvorfor har elefanten sin snabel? Formålet er ikke, at eleverne finder de rigtige svar, men at de reflekterer over, at der er en sammenhæng imellem dysenes levevilkår og deres fysiske udformning.
- Hvis eleverne kan læse, kan de skiftes til at læse "Vidste du?"-oplysningerne op for hinanden, som står nederst på kortene.
- Spil med kortene: Eleverne sidder rundt om et bord. Lav et simpelt pointskema på et stykke papir med en kolonne med elevernes navne og en kolonne til points. Læg kortbunken midt på bordet. Hver elev tager nu et kort fra bunken. Eleverne studerer kortet, og en af dem får tildelt retten til at beslutte, hvilken egenskab der skal spilles om: vægt, formering, hurtighed osv. Eleverne sammenligner kortene. Eleven, der har kortet med den højeste værdi i den valgte egenskab, får en streg i pointskemaet. Alle eleverne lægger nu deres kort ned i en bunke af brugte kort og tager hver et nyt kort. Næste elev vælger en egenskab – og sådan fortsættes spillet til en af eleverne har fået f.eks. 5 point. Når der ikke er flere kort i bunken, blandes de brugte kort sammen til en ny bunke, så spillet kan fortsætte.

3. SÆT OPGAVE I GANG

I lærer-universet på hjemmesiden ligger der følgende opgavebeskrivelser. Du kan vælge at bruge flere eller færre af dem, som det passer. De fleste af disse opgaver er differentieret, så de kan bruges på flere klassetrin. De er alle bygget op efter den naturvidenskabelige arbejds metode:

- Indledning.
- Diskutér fænomener.
- Indkreds undren.
- Formuler spørgsmål (åbne/lukkede hypotesedannende).
- Opstil forsøg.
- Udfør forsøg.
- Evaluering af hypotese.

OPGAVEARK 12:

Længde- og breddegrader

OPGAVEARK 13:

Hvordan laver man ild?

Forsøgsopstilling

OPGAVEARK 14

Lav din egen drage

Forsøgsopstilling

OPGAVEARK 15

Byg en landsby

Forsøgsopstilling

4. INTRODUKTION TIL AT LAVE FOTOHISTORIER

Hvis eleverne allerede har prøvet at lave en fotohistorie i dansktimerne, kan du springe hele dette punkt over:

- Brug den elektroniske tavle eller en projektor til at introducere elev-universets tre temaer og

fotohistorie-værktøj, som ligger på hjemmesiden under "Skole". Du kan sagtens vise eleverne hjemmesidens elev-univers som introduktion til at bruge iPad-app'en også, for de kan det samme og ser næsten ens ud.

- Lav en fotohistorie sammen med klassen, så de lærer systematikken. Brug panoramaet "Landsbyen" under temaet "Børneliv" som eksempel.
- Få elevernes input til at skrive noter undervejs inde i panoramaets hotspots – og til at skrive de endelige tekster til den færdige fotohistorie.
- Slut af med at se fotohistorien.
- Vis eleverne, at man altid kan åbne en fotohistorie igen og redigere videre i den.

5. LAV EN FOTOHISTORIE

I hjemmesidens lærer-univers finder du følgende opgavebeskrivelse til at lave to foto-historier, der er tilpasset til undervisningen i natur/teknik:

OPGAVEARK 16

Fotohistorie om dyreliv

LÆRERENS FORBEREDELSE

- **Koordiner** evt. dit og dansklærerens forløb.
- **Læs sektionen** "Fakta om Zambia" i lærervejledningen. Særligt afsnittene om Zambias dyr, natur, klima og geografi er relevante.
- **Læs også kapitlet** i lærervejledningen "Overblik over materialet og mulighederne" om materialets opbygning og brugen af det.
- **Undersøg hjemmesiden**, og lav selv en fotohistorie under et af temaerne i elev-universet under "Skole" (eller i app'en). Prøv f.eks. "Dysene i landsbyen", "Zambias vilde dyr" og "Dyreliv".
- **Se temafilmen** om dyreliv. Den ligger i elev-universet og i app'en under temaet "Zambias dyr".
- **Gennemgå forslagene** til undervisningsforløbet nedenfor, også forslagene til aktiviteter og opgaver. Alle opgaverne er detaljeret beskrevet i opgavearkene i hjemmesidens lærer-univers.
- **Udvælg, hvilke opgaver** og forsøg, eleverne skal arbejde med. Find dem i hjemmesidens lærerunivers.
- **Print arkene** i Opgaveark 11 (Dyrekort) ud. Klip dem ud, og lim dem evt. på karton. Lav evt. flere eksemplarer, så I kan arbejde i mindre grupper. Print også dyrebillederne ud. Sæt ikke billederne på kortene; det skal eleverne selv gøre. Læs mere om, hvordan I bruger dyrekortene nedenfor.
- **Fremskaf materialer** til forsøgsopstillingerne.
- **Inddrag evt.** andre faglærere.
- **Tilpas undervisningsforløbet** efter dit/jeres behov.
- **Reservér** relevante faglokaler.

TVÆRFAGLIGT

- FORSLAG TIL FORLØB OM DEN GODE SKOLE OG ELEVERNES MEDBESTEMMELSE MED PETER MYGIND

TRINMÅL

Det tværfaglige forløb inddrager disse udvalgte trinmål:

EFTER 2. KLASSETRIN I DANSK OG BILLEDKUNST:

- Udtrykke sig i billeder, lyd og tekst samt i dramatisk form.
- Kende forskellen mellem fiktion og ikke-fiktion og kunne tale med om genre og hovedindhold.
- Samtale om litterære tekster og andre udtryksformer ud fra umiddelbar oplevelse og begyndende kendskab til faglige begreber.
- Fremstille skitser og billeder på baggrund af iagttagelser og andre sanseoplevelser samt følelser og forestillinger.
- Tegne og male med vægt på fortælling.
- Anvende enkle teknikker, materialer og værktøjer i plant billedarbejde inden for tegning, grafik, maleri og collage.
- Hente inspiration i hverdagens billeder.

EFTER 4. KLASSETRIN

- Udtrykke kendskab til samspillet mellem genre, sprog, indhold og situation.
- Kende og kunne anvende forskellige væsentlige genrer inden for fiktion og ikke-fiktion.
- Udtrykke sig i billeder, lyd og tekst og i dramatisk form.
- Anvende billedet som kommunikationsmiddel.
- Kommunike i forskellige billedformer, herunder maleri, installation og multimedie.
- Udtrykke sig i forskellige former for digitale billeder, herunder animationer og video.

TVÆRGÅENDE DIMENSIONER:

- Den internationale dimension.
- Den praktiske/musiske dimension.
- It- og mediekompetencer.

LÆRERENS FORBEREDELSE

- Læs sektionen "Fakta om Zambia" i lærervejledningen, særligt kapitlerne "Skolen i Chilenga", "Hyrdedrene" og "Plan Danmark og Børnenes U-landskalender 2014."
- Gennemse de seks film med Peter Mygind. Du finder dem på DVD'en og i filmbanken i hjemmesidens lærer-univers.
- Beslut dig for, hvilken form elevernes præsentation skal have: film, teater eller tegneserie? Det afhænger af, hvad I har mulighed for på jeres skole, og hvilke klassetrin du arbejder med.
- Book lokaler, hvor I kan se film, enten fra internettet eller fra DVD.
- Fremskaf udstyr og materialer til elevernes produktioner:
 - Videoproduktion: iPads, materialer til kulisser (plancher), maling, tusser, sakse mv.
 - Teaterproduktion: Kulisser og kostumer.
 - Tegneserie: Plancher, tusser, farver.

INTRODUKTION TIL FORLØBET

Plan Danmarks skoleprojekt i Zambia handler om, at eleverne skal inddrages og selv være med til at finde ud af, hvordan de får en bedre skole. Problemerne i Zambia er meget konkrete; for eksempel mangler der bøger, toiletforholdene er usle, og for mange af børnene er skolevejen meget lang.

I dette undervisningsforløb skal dine elever hjælpe med at få nogle gode ideer til at løse nogle af de typiske problemer på en zambisk skole.

Formålet med forløbet er, at dine elever får mulighed for at reflektere over deres egen medbestemmelse derhjemme og i skolen. Hvad har man som barn i Danmark egentlig indflydelse på? Og hvilke forskelle og ligheder er der imellem at være elev i en skole i Zambia og i en skole i Danmark?

Forløbet er lagt an på, at eleverne skal dramatisere deres ideer gennem film, teater eller tegning. På den måde arbejder I med en række forskellige trinmål i både dansk og billedkunst samt med tre af de fire tværgående dimensioner: den internationale dimension, den praktiske/musiske dimension og it- og mediekompetencer. Det er også muligt at differentiere forløbet, så de ældre klasser arbejder med video, mens de yngre elever laver drama eller tegning.

I filmbanken i hjemmesidens lærer-univers finder du seks film, hvor Peter Mygind er vært. Den ene film, "Emmas dag", kan du bruge til at vise eleverne, hvordan et barns dag typisk forløber. I de resterende fem film, der hver har en varighed på under et minut, fortæller Peter Mygind om de problemer, som eleverne skal være med til at finde løsninger på. Disse film skal du bruge til at sætte eleverne i gang med opgaven.

Forløbet består af syv trin, som uddybes længere nede i denne vejledning:

- 1 Introduktion.
- 2 Se film.
- 3 Idé.
- 4 Find på en historie.
- 5 Produktion.
- 6 Fremvisning.
- 7 Evaluering/refleksion.

OVERSIGT OVER FILM TIL DETTE FORLØB

Filmene finder du både i læreruniversets filmbank på nettet og på den medfølgende DVD.

"En dag i Emmas liv": Introduktionsfilm, hvor vi får et kig ind i et zambisk barns dagligdag. Den findes både i en kort udgave på 5 minutter ude på websiden "Opdag Zambia" og i en længere udgave på 9 minutter inde i filmbanken i lærer-universet og på DVD'en i den trykte lærervejledning.

Dilemmafilm: *Hvordan kan skolebørnene få flere bøger?*

Dilemmafilm: *Hvordan kan man skaffe bedre toiletter?*

Dilemmafilm: *Hvordan kan børnene lettere komme i skole?*

Dilemmafilm: *Hvordan holder man frikvarter uden mobning?*

Dilemmafilm: *Hvordan får man hyrdedrengen i skole?*

Se tekst til de små film i Opgaveark 17:

 OPGAVEARK 17
Peter Myginds opgaveformuleringer

FORLØBET

1. INTRODUKTION

- **Iscenesæt temaet** "den gode skole". Hvad synes eleverne, der skal til, for at man kan kalde en skole for god?
- **Vis filmen** "En dag i Emmas liv". Bemærk: den findes i to længder på hhv. 5 og 9 minutter, se ovenfor.
- **Bearbejd filmen:** Hvad lagde eleverne særligt mærke til? Er der noget, de undrer sig over og gerne vil have svar på?

2. SE FILM

- Del klassen op i mindre grupper på 4-6 elever.
- Fortæl eleverne, at de nu skal se fem små film, der handler om problemerne ved at gå i skole i Zambia. Når de har set filmene, skal hver gruppe vælge, hvilket af de fem problemer de helst vil arbejde med.
- Se de fem dilemmafilm. De varer cirka et minut hver.

3. FÅ EN GOD IDÉ

- Grupperne vælger et af de fem emner. Skriv op på tavlen, hvilke grupper der har valgt hvilke emner. Flere grupper må gerne arbejde med samme emne.
- Fortæl eleverne, at de nu skal prøve at finde frem til en idé, der løser det problem, de har valgt at arbejde med. Det er ikke så vigtigt, at ideen er realistisk. Lav en fælles brainstorm med eleverne, så de får en idé om, hvordan de skal arbejde i grupperne. I eksemplet med manglen på bøger kan løsningen være, at de zambiske børn:
 - skriver et brev til jeres skole og

spørger, om I har nogle kladdehæfter i overskud, som de må få.

- holder en fest på skolen og samler penge ind til nye bøger.
- går til skoleinspektøren og beder ham om at gøre noget ved problemet.
- sætter et stort, flot skilt op ved vejen, hvor der står, at skolen ikke har nogen bøger.

4. FIND PÅ EN HISTORIE, DER DRAMATISERER IDEEN

- Eleverne fortæller i klassen, hvilken idé de har fundet på.
- Nu fortæller du eleverne, at de skal lave en film/drama/tegneserie, der handler om nogle børn i Zambia, som får de ideer, dine elever har foreslået.
- Krav til historierne: Der skal være nogle hovedpersoner, som historien handler om. Der skal også være en begyndelse, en midte og en slutning: Først er de kede af, at de ikke har nogen bøger/har for langt til skole/at der foregår mobning osv. Så får de den gode idé og fører den ud i livet. Til sidst er de glade igen.
- Få inspiration af opgaveark 07 om fortælling, som du finder i opgavebanken i hjemmesidens lærer-univers.

 OPGAVEARK 07
Begyndelse, midte og slutning

5. PRODUKTION

- Ambitionsniveauet kan skrues op og ned alt efter klassetrin, men i udgangspunktet kan eleverne i 3.-4. klasser lave en film, 2. klasser kan lave teater og eleverne i 1.

klasse kan tegne. Få inspiration i opgaveark 18 om elevproduktioner, som du finder i opgavebanken i hjemmesidens lærer-univers.

 OPGAVEARK 18
Elevproduktioner

6. FREMVISNING

Så er det blevet premieredag, hvor eleverne spiller teater, viser film eller tegneserier for hinanden. Planlæg dagen, så der både er tid til, at eleverne kan stille op, og I kan tale om elevernes produktioner bagefter.

7. AFSLUTNING

Løsningerne diskuteres ud fra en "børns medbestemmelse"-vinkel.

FORSLAG TIL SPØRGSMÅL TIL HVER GRUPPE:

- Hvordan kom I frem til jeres idé?
- Havde I andre ideer til, hvordan problemet kunne løses?

FORSLAG TIL SPØRGSMÅL TIL HELE KLASSEN

- Nu har I arbejdet med nogle af de problemer, der er på en skole i Zambia. Er der noget her på jeres egen skole, som I synes, kunne være bedre? Det kunne være bedre toiletforhold, internetadgang, møbler, udeområder, mad, mere tid til at lege, mindre mobning osv.
- Skriv elevernes forbedringsforslag op på tavlen.
- Gennemgå hvert enkelt forbedringsforslag: Hvad tror eleverne, at de selv har indflydelse på, hvis de gerne ville lave noget om?

Børnenes U-landskalender

Børnenes U-landskalender er et samarbejde mellem Danida og DR siden 1962. Gennem årene er U-landskalenderen blevet en fast del af traditionerne omkring julen for børn, forældre og skoler landet over. Der er mange aktiviteter til børn:

- **Årets land:** Hvert år besøger Børnenes U-landskalender et nyt u-land. I år er det Zambia.
- **Årets u-landsorganisation:** Hvert år samarbejder Børnenes U-landskalender med en dansk u-landsorganisation, som skaber et særligt projekt, der hjælper fattige børn i årets land. I 2014 er det Plan Danmark.
- **Årets låge-julekalender:** Den populære låge-julekalender sælges til børn over hele Danmark. Overskuddet går til årets projekt.
- **Årets bog:** Hvert år skriver en god forfatter en børnebog for Danida. Bogen giver de danske børn et spændende indblik i årets land. Den bruges på mange skoler.
- **Årets webside og skolemateriale:** Danida udgiver et undervisningsmateriale til de danske skoler, som handler om årets bog og om livet for børn i årets land. Websiden rummer både en åben del til alle børn og en lukket del til skolerne.
- **Årets film:** DR laver en hel række tv-udsendelser fra årets land. I 2014 er det fire lange film med "Nørd på Eventyr" i Zambia og fem kortere temafilm for mindre børn. De vises i efteråret på DR's tv-kanaler og genudsendes siden hen.

Danida

Danida står for Danmarks statslige udviklingsbistand og er en del af Udenrigsministeriet. Målet med bistanden er at støtte u-landene i deres arbejde med at bekæmpe fattigdom og forbedre livsvilkårene for deres befolkninger.

Der findes ingen nemme løsninger, når et fattigt u-land skal skabe bedre livsbetingelser for sine indbyggere. Det kræver forbedringer på mange områder, f.eks. drikkevand, sundhed, skoler, landbrug, job, miljø, rettigheder og demokrati.

Det kræver mange års indsats at skabe forbedringer, som varer ved. U-landet selv trækker det store læs i arbejdet, mens rigere lande som Danmark hjælper til. På den måde kommer bistanden til at fungere som hjælp til selvhjælp.

En del af Danmarks udviklingsbistand bliver givet gennem de danske, folkelige organisationer eller gennem lokale, folkelige organisationer i u-landene.

Indsatsen skaber resultater. Den danske bistand har bidraget til at skabe store og varige fremskridt i mange u-lande og for mange millioner mennesker verden over.

www.facebook.com/danida.dk
www.danida.dk

Årets projekt 2014

Børn i Zambia skaber en bedre skole

Børnenes U-landskalender hjælper i år børn i Zambia til at få en bedre skolegang. Med pengene fra U-landskalenderen vil Plan Danmark igennem fem år hjælpe 20.000 børn på 36 skoler i de fattigste dele af Zambia.

Ni ud af ti børn i Zambia kommer nu i skole. Men mange børn stopper igen efter få år eller lærer slet ikke nok. Det er der mange grunde til. Mange skoler har ikke lærere nok. Ofte er der alt for mange elever i klasserne og for få bøger. På mange skoler mangler der toiletter og rent vand til at drikke.

Nu skal de zambiske børn selv være med til at finde løsninger. Først vælger de, hvad der er de største problemer på deres skole. Bagefter skal lærerne, forældrene og hele landsbyen hjælpe børnene med at få tingene gjort. På den måde får de skridt for skridt en bedre skole.

Læs mere på 2014.u-landskalender.dk

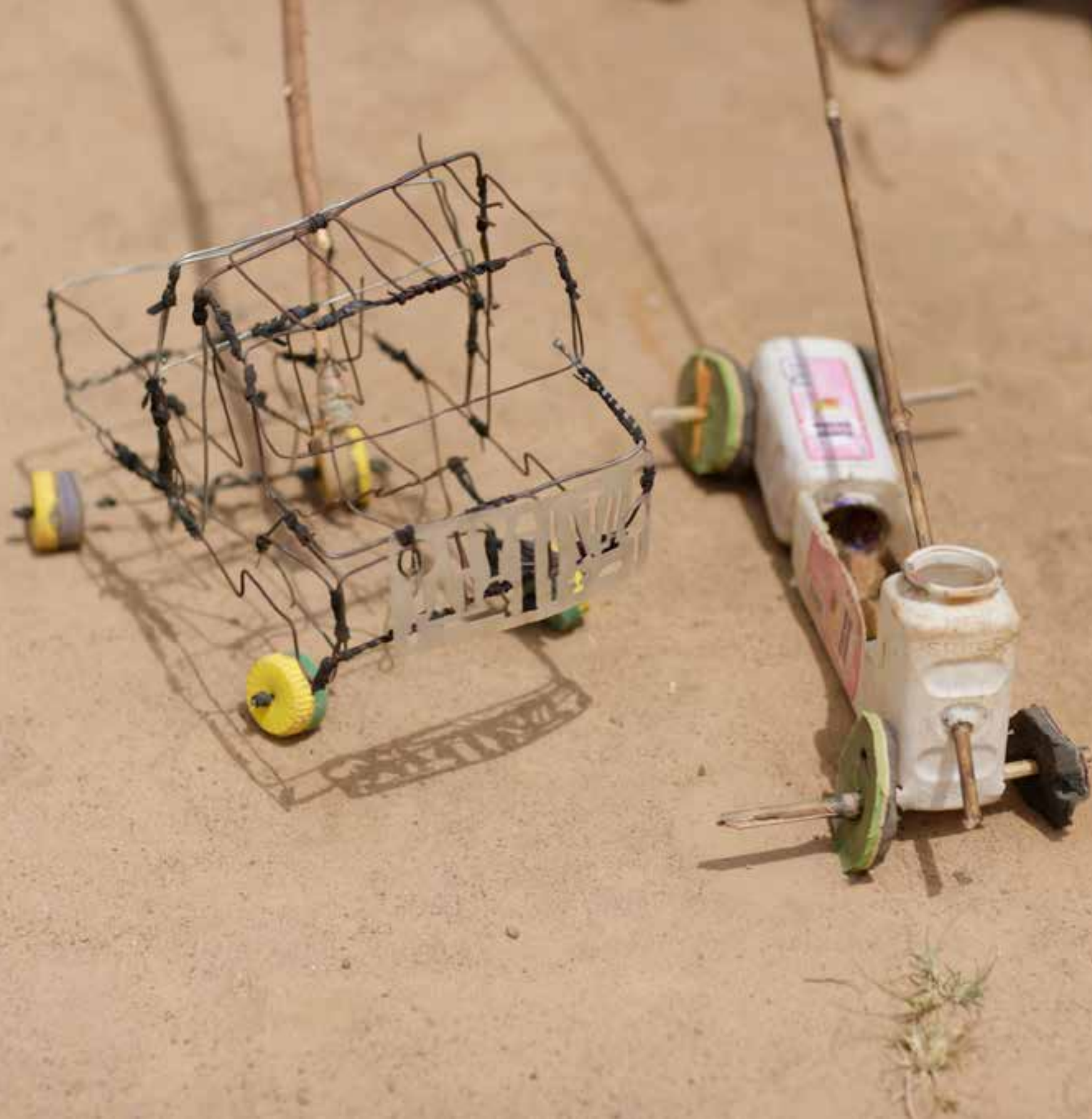
Plan Danmark

Plan Danmark gennemfører hjælpeprojektet i 2014. De har også hjulpet DR's filmhold og forfatterne til bogen og undervisningsmaterialet med at komme rundt i Zambia, så de kunne skabe spændende fortællinger, film og fotos om årets land til de danske børn.

Plan er en af verdens største udviklingsorganisationer med fokus på børn. Siden 1937 har de arbejdet for at forbedre fattige børns vilkår. De hjælper bl.a. med uddannelse, bekæmpelse af sygdomme samt med at sikre børns rettigheder og løfte dem ud af fattigdommen.

Plan arbejder i 50 af verdens fattigste lande i Afrika, Asien og Latinamerika. Alle steder bliver resultaterne skabt i et samarbejde mellem fadderbørn, familier, lokalsamfund, myndigheder, faddere, frivillige og ansatte.

www.plandanmark.dk

Det rummer materialet

Lærervejledning: Fakta og baggrund om Zambia. Grundig lærervejledning til forløb og opgaver.

Elevbog: Spændende fortælling af Ida-Marie Rendtorff om Gepard-drengen. 3 sjove dyrefabler med lavt lix, også til de mindste læsere. Masser af tegninger, fotos og fakta.

Lydbøger som læsestøtte: Både elevbogens fortælling og de tre små fabler kan høres som lydbøger på websiden, 2014.u-landskalender.dk. De er indtalt af Peter Mygind.

Lærer-sektion på websiden: Opgavebank, billedbank, filmbank og meget andet. Forløb, der er målrettet flere fag og niveauer fra 1. til 4. klasse.

Elev-sektion på websiden: Komplet og enkelt værktøj til produktion af fotohistorier med billeder, tekst og lyd. Tematisk

og fagligt styrede researchforløb i panoramaer med billeder og faktatekster. Alle vigtige tekster kan eleverne få læst højt. Alt arbejde gemmes automatisk med Uni-Login.

Ipad-app: Alle de samme funktioner som i elev-universet – men som gratis iPad-app, så I kan vælge at arbejde på tablets i stedet.

Åben sektion for alle børn på websiden: I ”Opdag Zambia” er der film, fakta og billedserier at gå på opdagelse i som supplement.

Låge-julekalenderen: Den traditionsrige julekalender i pap rummer i 2014 både en kalender til de mindre børn og en til de større. Bagsiden handler om Zambia og Gepard-drengens univers.

Udsendelser i tv på DR: På Ramasjang og Ultra sender DR i efteråret 2014 (og med genudsendelser flere gange i 2015) deres forskellige U-landskalenderfilm om Zambia.

Find det hele på:
2014.u-landskalender.dk

UDENRIGSMINISTERIET

DANIDA | DANMARKS
UDVIKLINGSSAMARBEJDE

I samarbejde med:

